

Det finnes ca 500 000 driftsbygninger i Norge

Enhetslåven er den mest vanlige bygningstypen. Statens landbruksforvaltning kartla i 2013 husene på landbrukseiendommer i noen kommuner. Her kom det frem at

1 av 4 bygninger står ubrukte

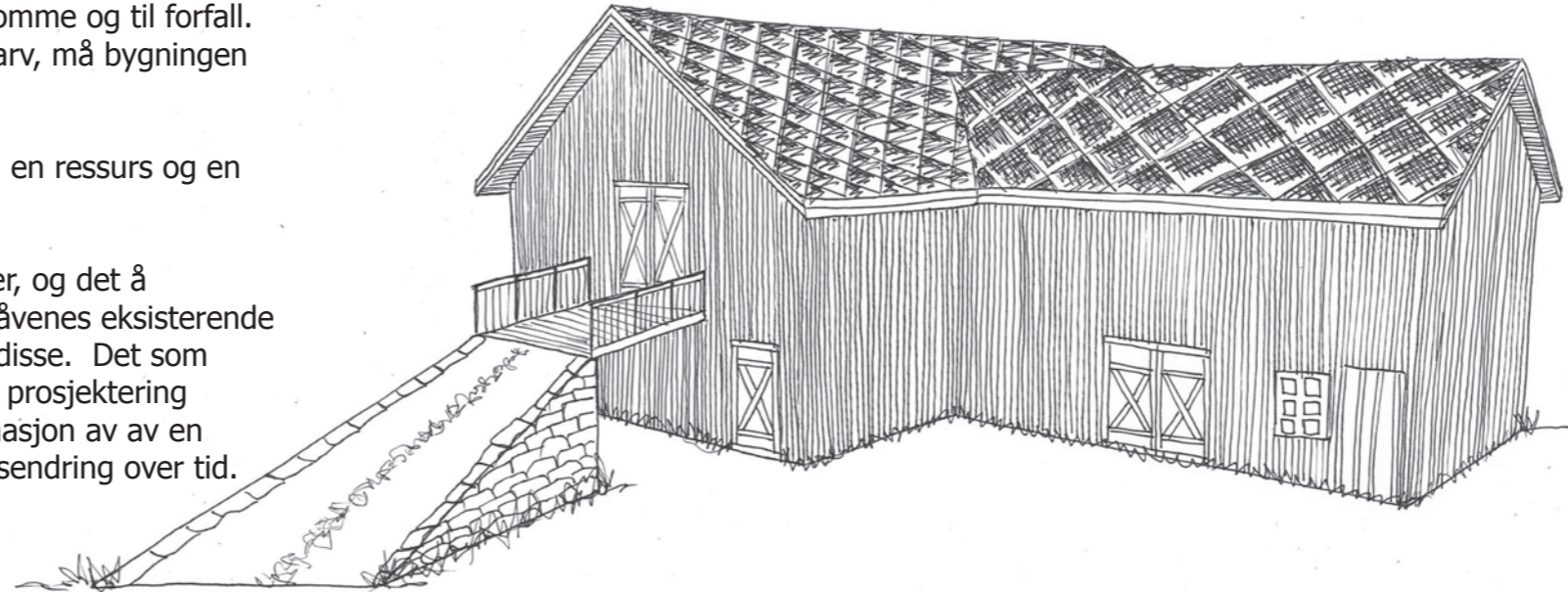

Ny bruk av den røde låven

Den røde låven - enhetslåven - har vært en viktig del av bygdlandskapet siden 1850-tallet. I dag har tiden løpt fra denne ikoniske bygningen, og den passer ikke lenger inn i det moderne landbruket. Mange bygninger står tomme og til forfall. For å unngå at vi ikke mister denne delen av vår felles kulturarv, må bygningen igjen tas i bruk.

Hvordan kan en ta i bruk enhetslåven slik at den igjen kan bli en ressurs og en kilde til aktivitet på gården og i bygdene?

Transformasjon av en låve handler både om tekniske løsninger, og det å imøtekomme nye behov. På det generelle plan definerer jeg låvenes eksisterende kvaliteter og studerer hvordan man kan bevare og fremheve disse. Det som kommer frem fra disse generelle studiene vil anvendes under prosjektering av låven på Solheim gård i Stjørdal. Det er viktig at transformasjon av en enhetslåve også har et bærekraftperspektiv, som tillater bruksendring over tid.

Den røde låven er viktig som:

- bygning

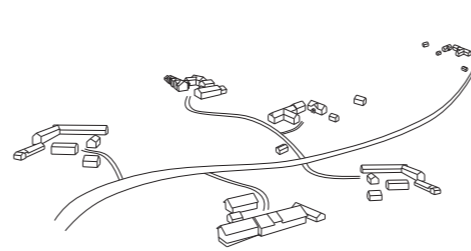
Som bygningsmasse utgjør de røde låvene en stor ressurs med mye areal. Byggteknisk er enhetslåvene ofte av god kvalitet, da de i utgangspunktet ble bygget av gode materialer i teknikker som var ment for å vare. Store, fleksible rom ble bygget for å romme ulike aktiviteter over tid og gjennom året. Dette er en stor fordel for oss i dag når vi vil gi låven en ny bruk.

- en del av tunet

Enhetslåven spiller en viktig rolle på tunet, og utgjør som oftest en eller to av veggene i et tun. Dersom låven forsvinner fra tunet vil det oppstå tunpunkteringer som kan endre tunets opplevelse av romlighet, og endre de klimatiske forholdene på tunet. Låven er ofte et viktig element i gårdens estetiske uttrykk.

- en del av kulturlandskapet

De røde låvene fremstår som tydelige ikoner i kulturlandskapet vårt. Enhetslåvene og kulturlandskapet sier noe om historien og de som har levd før oss, om tidligere drift og aktivitet på gårdene. Kulturlandskapet er ikke lenger kun en arena for arbeid og matproduksjon, men også for fritidsaktiviteter og rekreasjon.

- en del av vår felles kulturarv

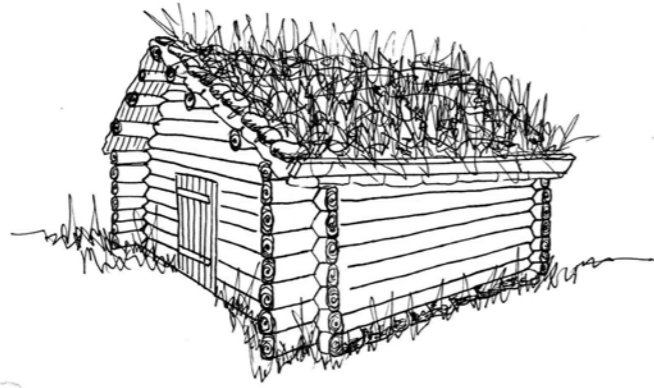

Kulturminneloven definerer et kulturminne som "... alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til." Ut i fra et slikt perspektiv må enhetslåvene og bygdlandskapet betraktes som en del av våre felles kulturminner og kulturmiljøer. Det er viktig med en bevisstgjøring rundt enhetslåvenes verdi, både som en uutnyttet ressurs i samfunnet, men også som morgendagens kulturminne. Enhetslåven kan bli en sjeldenhet i fremtiden dersom det ikke blir tatt grep i dag.

Driftsbygninger over tid

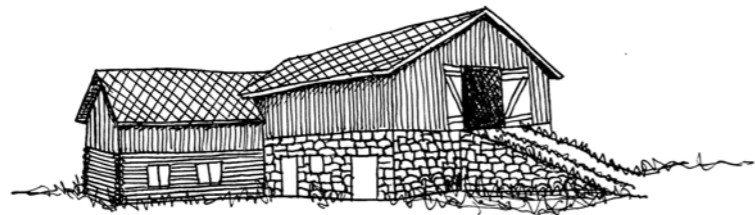
Før 1850

Selvforsyningslandbruk
Allsidig drift
Mange mindre uthus med hver sin spesialiserte bruk

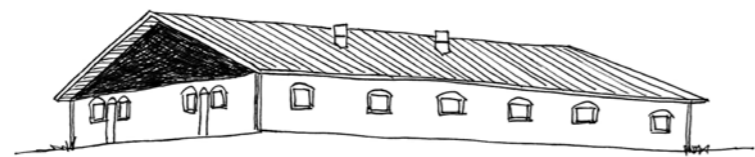
1850-1950

Handelslandbruk
Behov for å samle alle dyr og redskaper under ett tak, enhetslåven er født
Store, fleksible rom gir rom for variert bruk over tid og gjennom året

1950-

Spesialisering og mer ensidig drift
Ny reform i 1976: enhetslåven uegnet som fjøs
Resultat: rask bygging av nye fjøs i billige materialer.
Lite holdbare og lite tilpasningsdyktige til ny bruk.

Enhetslåvens organisering og plassering i terrenget

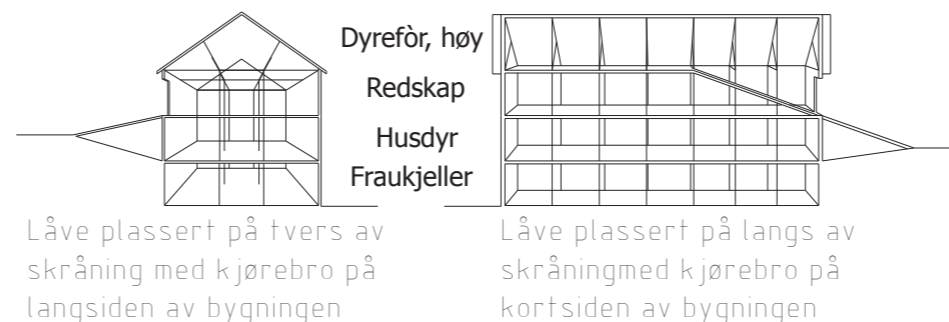
Enhetslåven samlet alle uthusfunksjonene som før var separate bygg. Den ble bygget ut i fra bondens behov og stedets tilgjengelige ressurser. Dette gjør at det finnes store variasjoner i låvenes størrelse og regionale variasjoner innenfor rammen til enhetslåven.

Låven hadde som oftest tre etasjer + loft, og ble plassert slik i terrenget at det var mulig å kjøre opp høy med hest eller traktor på høylåven i en uisolert 2. etasje + loft.

2. etasje var som oftest oppført i bindingsverk kledd med panel. Lufting var viktig for at høyet skulle tørke.

1. etasje var ofte isolert - laft eller murt - og beregnet for husdyr.

Grunnmur og fraukjeller ble vanligvis oppført i naturstein. Frau (møkk) ble kjørt rett ut fra fraukjellern i underetasjen.

Tilstand i dag:

(jeg definerer fem ulike kategorier)

Kategori 1 - Ruin
Kan ikke settes i stand i en slik tilstand. Tomta må ryddes og det må bygges nytt.

Kategori 2 - Falleferdig
Krever omfattende vedlikehold for å bestå

Kategori 3 - I god stand
Behov for lettere vedlikehold for å bestå

Kategori 4 - Rehabiliteret
Bygningen fungerer til ny bruk, men endringene er ikke gjort på bakgrunn av bygningens kvaliteter.

Kategori 5 - Rehabiliteret
Bygningen fungerer til ny bruk, og endringer som er gjort svekker ikke bygningens karakter.

Generelle kvaliteter og utfordringer - studier av mulige endringer

LYSINNSLIPP FRA LÅVEPANELET - kan vindusåpninger gi samme effekt?

Det opprinnelige låvepanelet var ikke tett, fordi det skulle sørge for lufting og tørking av høy og dyrefôr. Lyseffekten dette skaper i interiøret, spesielt ved sterkt direkte sollys, er fantastisk. Ved ny bruk av en låvebygning, vil man ofte ha behov for å tette veggene. Dermed mister man dette vakre spillet av lys.

Jeg ønsker å se om man kan gjenskape essensen av låvepanelets lysinnslipp ved bruk av vindusåpninger i en tett vegg. Jeg har forsøkt å variere vindusbredde, -antall og rytme for å se hvordan jeg best kan oppnå denne effekten, samtidig som jeg ønsker en spennende fasade som understøtter bygningens form.

Resultat av studie:
Ved å opprette smale lysinnslipp oppnår jeg noe av den samme effekten som låvepanelet, og løsningen gir finest lys inne i låven. MEN vinduer kan ikke gi den samme effekten som låvepanelet, og ettersom visuell kontakt med panelet har en kvalitet i seg selv, blir det ikke aktuelt å kle inn veggene helt.

Smale lysinnslipp (20 cm)

Smale lysinnslipp gir riktig effekt, men tett vegg midt på bygningen er ugunstig for fleksibilitet i bruken av låverommet. Smale vinduer har sine begrensninger i utsyn og lysinnslipp.

Smale åpninger (20 cm) + glass i midten

Den tette vegg midt på bygningen er fjernet for å få en sammenhengende glassfasade i fraukjeller og 2. etasje. Resultatet er at man mister noe av effekten bak de smale lysinnslippene og fasaden brytes opp.

Bredere lysinnslipp (60 cm)

De smale vinduene på 20 cm er byttet ut med mer standard bredde 60 cm. Dette blir for "grovmasket" ift låvepanelet. For lite lys og for regelmessig. Lite flatterende fasade.

Flere brede lysinnslipp (60 cm)

Fortsatt 60 cm brede åpninger, men flere for å øke lysmengden inn i låven. Dette blir for mye, og veggene oppløses. Lite flatterende fasade.

Smale lysinnslipp, større åpninger mot midten av vegg

Variasjon i vindusbredder (20-60cm), og mer tilfeldig plassering. Egner seg godt i fasaden. Gir et fint og variert lysinnslipp som har tydelig referanse til låvepanelet.

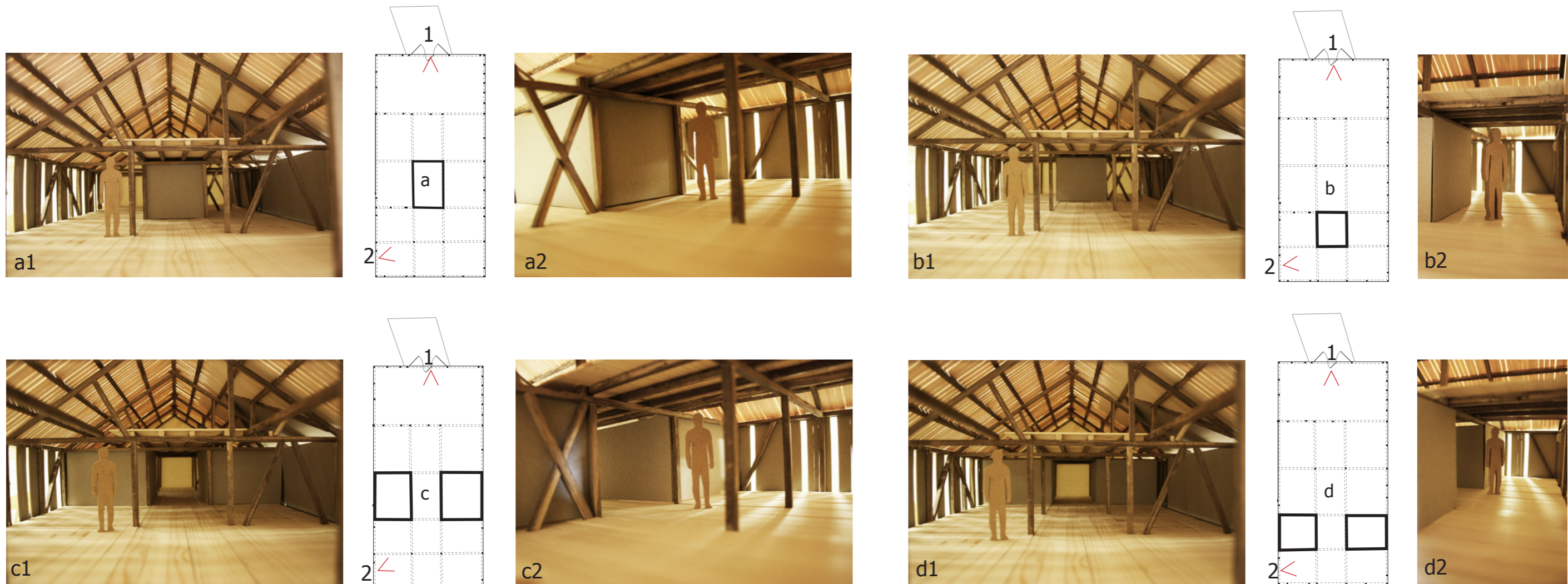
LÅVENS ROMLIGHET - og tilrettelegging til ny bruk

Å komme inn i et låverom, er nesten som å komme inn i en kirke. Både formen på rommet og høyden under taket, samt vertikaliteten i både romfølelse og låvepanelets lysinnslipp har noe sakralt over seg. Det er et ønske å beholde denne romfølelsen, samtidig som man innfører nye enkeltelementer.

Jeg har valgt å se på hvordan man kan putte inn bokser med betjenende funksjoner som også kan være med på å dele opp arealet og definere soner. Ved ny bruk vil man i mange tilfeller ha bruk for flere rom eller soner for ulik bruk, og muligens i mindre grad ha behov for det store, åpne rommet.

Resultat av studie:

- Bokser midt i lengderetningen av låverommet gir bedre muligheter for to omtrent like store soner på hver side: a og c
- Bokser som ikke er plassert midt i lengderetningen gir en større og en mindre sone: b og d. I mitt case blir det minste område såpass lite at det vil begrense bruken.
- En boks i midten ivaretar romligheten best: a og b
- Løsning a frigjør boksen fra rommets vegger og deler låverommet i to omtrent like store soner - den tar jeg med meg videre!

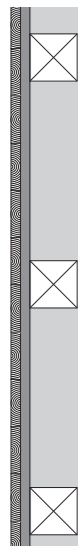
SYNLIG KONSTRUKSJON - hvordan løser vi et spørsmål om isolasjon når konstruksjonen skal være synlig?

Den synlige konstruksjonen i låvebygningen er et stort estetisk pluss. Isolering på utsiden har en teknisk fordel, da tetting og isolering i konstruksjons-sjiktet kan føre til fukt i konstruksjonen, spesielt i taket. Disse bygningene ble bygget med tanke på lufttet konstruksjon. Ulempen med isolasjon på utsiden av den eksisterende vegg er at man mister den originale fasadeveggen. Ved utvendig isolering kan man velge å etterligne opprinnelig fasadedetaljering eller gi låven en mer moderne utforming. Ved isolasjon innvendig bør man gjøre det på en slik måte at deler av konstruksjonen fortsatt er synlig, og at samspillet mellom det nye og det gamle fungerer.

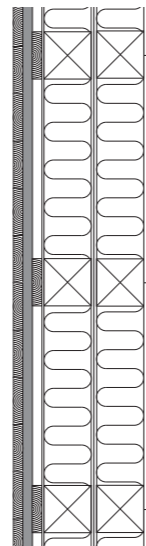
Resultat av studie:

Isolering av en slik bygning vil gi tap av noe av det opprinnelige. Dersom man likevel må isolere må man vurdere om fasade eller interiør er viktigst å beholde. Praktisk sett er det også lettest og rimeligst å isolere på innsiden.

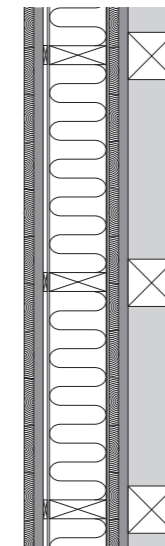
Mye av konstruksjonen vil være synlig også ved innvendig isolering. Løsningen i mitt case vil være å delvis isolere innvendig, delvis sette inn glass på innsiden av eksisterende vegg.

Uisolert låvepanel

Isolasjon på innsiden
(i konstruksjonssjikt)

Isolasjon på utsiden
av eksisterende vegg

+

- Karakteristisk lysinnslipp
- Konstruksjon og materialer kan bevares autentisk i både fasade og interiør, ødelagte bygningsdeler byttes ut med identiske nye deler

÷

- Begrenset bruk: kulde, vind mm gjør låven best egnet til bruk når det er vindstille i sommerhalvåret, må regnes som et "uterom" som krever utebekledning

+

- Isolert areal gir frihet ift bruk
- Valg av materialer kan være med å fremheve eksisterende konstruksjon og materialer

÷

- Tap av opprinnelig interiør med konstruksjon, materialbruk og lysinnslipp
- Potensielt fukt- og råteskader i tett konstruksjon over tid

+

- Isolert areal gir frihet ift bruk
- Synlig konstruksjon
- Valg av materialer kan være med å fremheve eksisterende konstruksjon og materialer

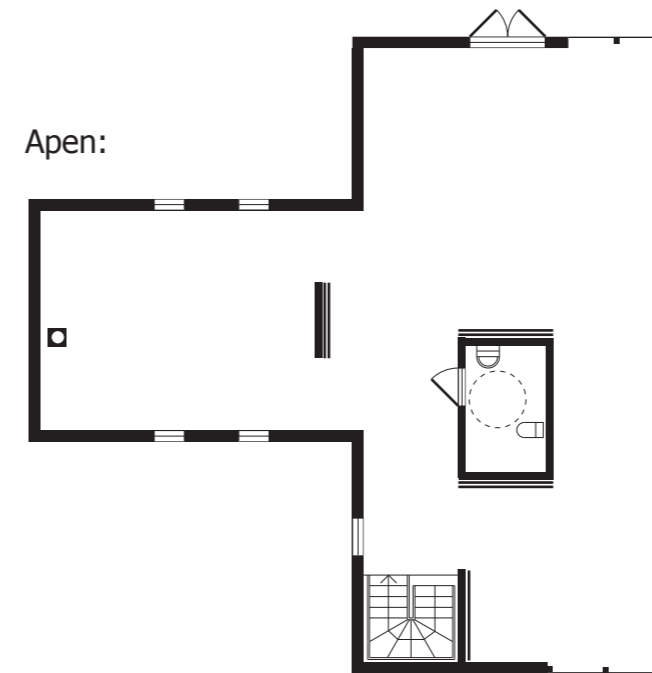
÷

- Tap av opprinnelig eksteriør med materialbruk og detaljering, samt lysinnslipp
- Eksisterende vinduer blir liggende langt inn i fasaden
- Tykke vegger gir et annet inntrykk

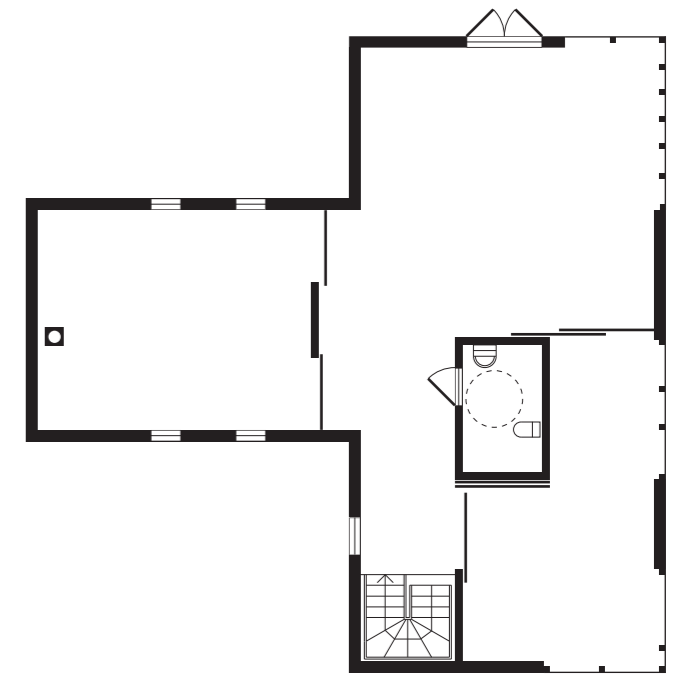
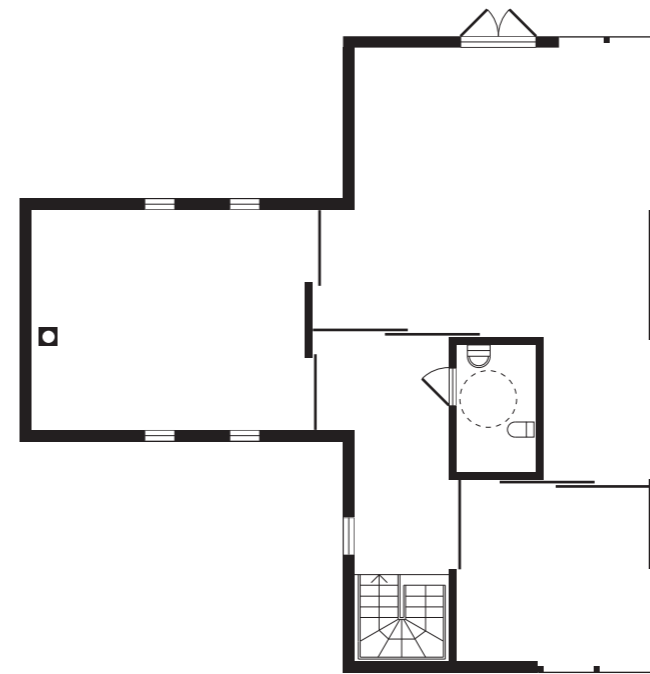
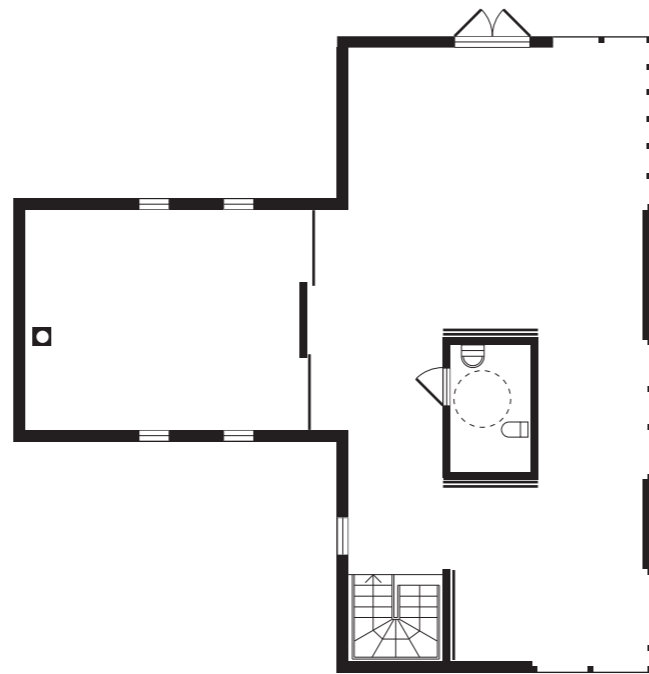
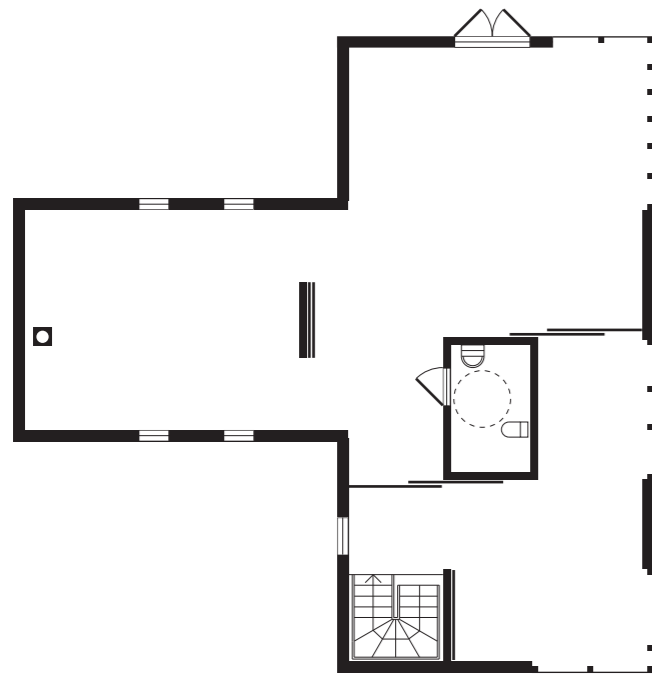
Generelle kvaliteter og utfordringer - studier av mulige endringer

LÅVENS FLEKSIBILITET

Enhetslåven ble opprinnelig bygget for å møte varierende behov på grunn av bøndernes mangesysleri, og endret bruk gjennom året eller over tid. I et bærekraftperspektiv er det ønskelig at låven fortsatt kan være tilpasningsdyktig til endret bruk i fremtiden. Samtidig vil en mer fleksibel løsning også gi større muligheter for variasjon gjennom dagen, uka og året til dagens bruk. Innføring av skyvbare vegger kan være en mulig løsning for å oppnå dette. Dermed kan man dele inn det store låverommet i mindre enheter dersom det er behov for det. Jeg har prøvd å bruke skyvevegger i kombinasjon med boksen fra studien av romlighet.

Variasjoner av lukkethet:

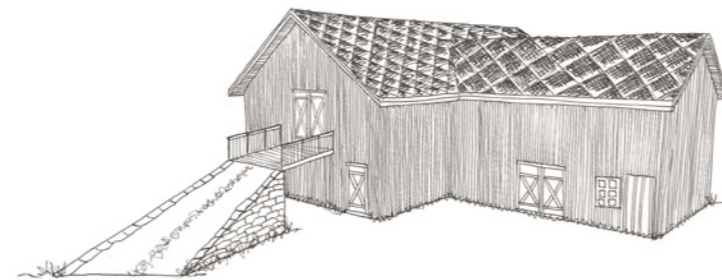

Generelle kvaliteter og utfordringer - studier av mulige endringer

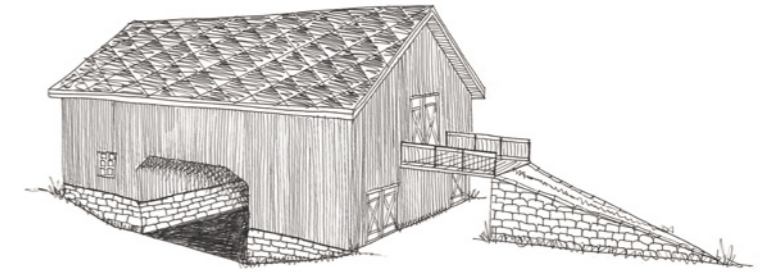
FASADE

Låvens ytre form

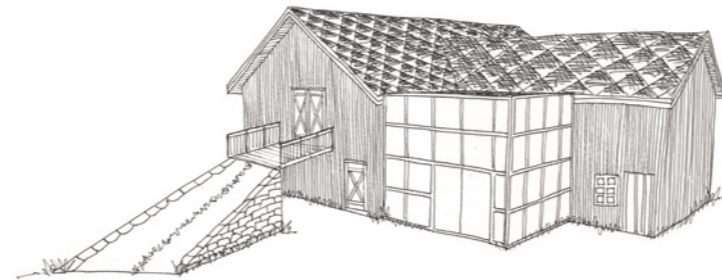
Låven er karakteristisk i som form, enten den er rektangulær, L-formet, T-formet eller U-formet. Dersom man ønsker å legge til volumer i fasaden, bør disse være i et nytt formspråk som er autentisk i forhold til sin opprinnelse, og samtidig underordner seg låvens arkitektur. Eksempelvis kan man etablere innganger og vertikal kommunikasjon i glassbokser som legges inn mot den opprinnelige fasaden.

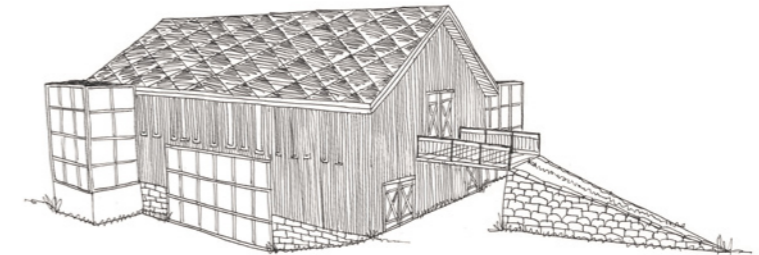
Ekisterende fasade mot nordvest

Ekisterende fasade mot nordøst

Forslag til ny fasade mot nordvest med inngangsparti i glass

Forslag til ny fasade mot nordøst med innglasset fraukjeller og trapperom

Fasadematerialer og detaljering

Endring av materialer i fasaden vil påvirke det totale uttrykket til låven. Bygningens autentisitet og historiske verdi vil reduseres. Markedsverdien av bygningen vil også reduseres dramatisk ved for eksempel å bytte skifertak mot moderne takpanner.* Ved rehabilitering av en låve, bør man derfor etterstrebe gjenbruk av de materialer som finnes, og supplere med tilsvarende nye bygningsdeler. Men kunne man tenkt nytt rundt de opprinnelige bygningsmaterialene, og oppnådd et godt resultat?

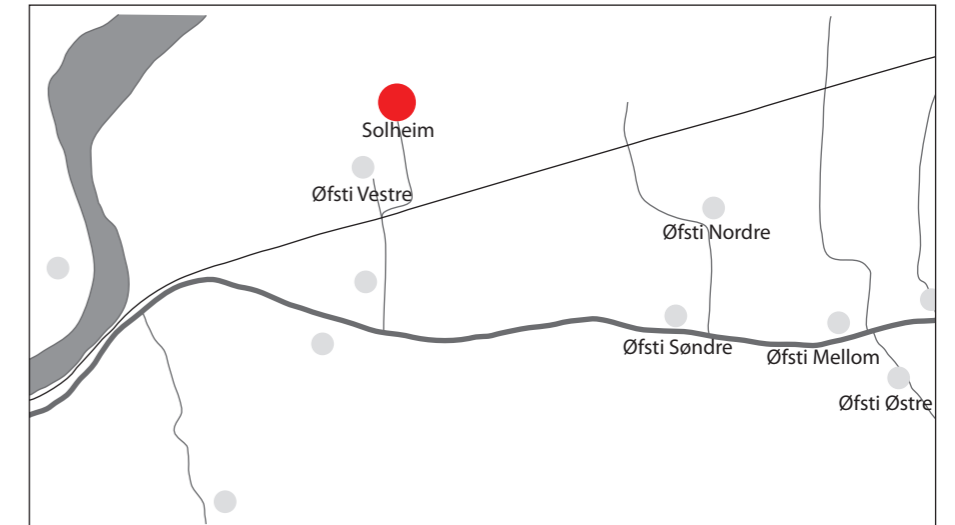
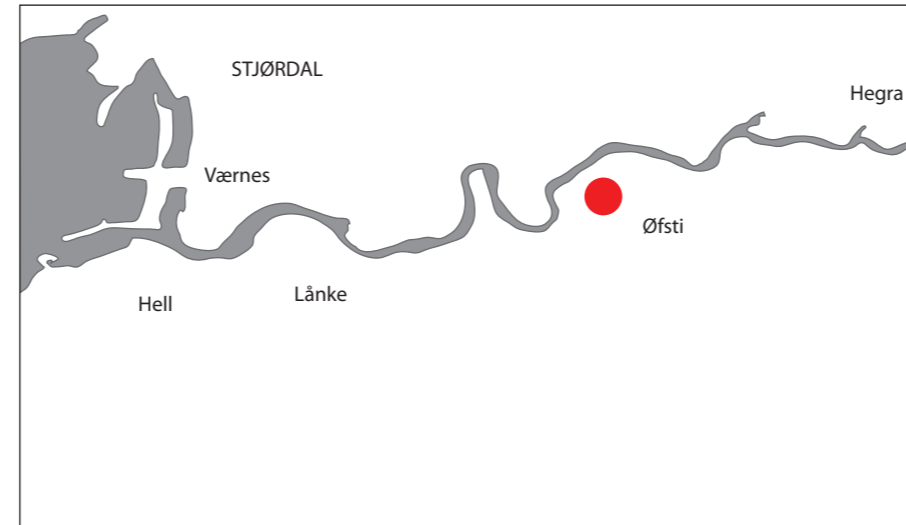
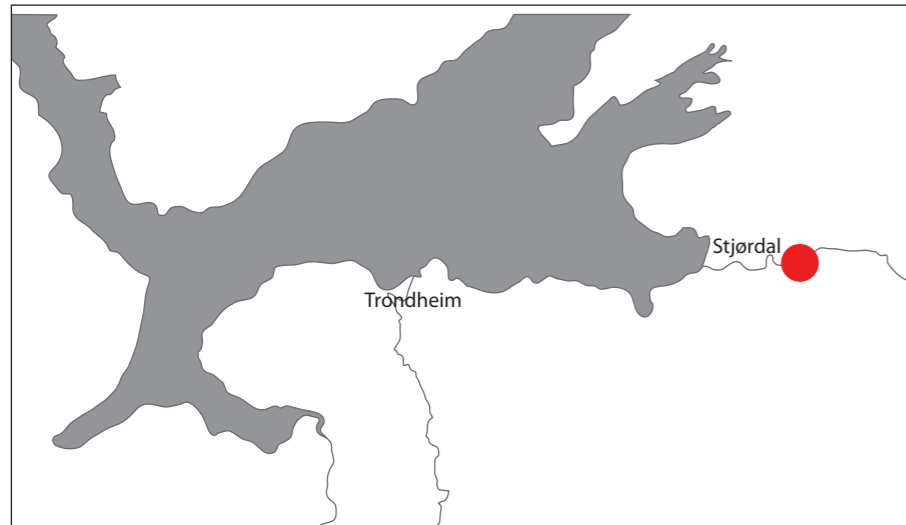
*Spørsmål om markedsverdi gjelder riktignok først og fremst ved konsesjonsfrie eiendommer, der man ikke har offentlig prisregulering.

Låvepanel med glass på innsiden

Med et ønske om å bevare eller gjenskape lysinnslippet fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm", velger jeg å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.

CASE: Solheim gård på Stjørdal

Solheim gård

Solheim gård ligger 10 minutters kjøring fra Stjørdal sentrum og Værnes flyplass. Området rundt gården preges av landbruksdrift og nærhet til naturen med turterreng, Stjørdalselva og et naturreservat med et rikt fugleliv.

Låven på Solheim gård ble bygget på 1890-tallet. Deler av låven er oppført i laft, men det meste er bindingsverk. En del av bygningsdelene bærer synlig spor av å være gjenbrukt. Låven utgjør en T-form, og både fløyen mot sør og vest har vært lenger enn de fremstår i dag. Bygningen har opprinnelig vært brukt til allsidig dyrehold i et selvforsynings-hushold; storfe, hest og gris, samt oppbevaring av landbruksredskaper og avlinger, men har antakelig ikke vært brukt til landbruksformål de siste 30-40 åra. Låven spiller fortsatt en viktig rolle på tunet, og er den eneste bygningen som er noenlunde uendret siden oppføring. Dermed er bevaring av fasaden mot tunet viktig. Bygningen lider under manglende vedlikehold.

Nye eiere, ny bruk

Dagens eiere kjøpte gården i 2013, og har ingen tidligere tilknytning til gården eller området. Eierne ønsket å flytte fra rushtrafikk og stress i Trondheim til et roligere liv på landet. En av årsakene til livsstilsendringen var et ønske om å bygge opp næringsvirksomhet på gården, først og fremst gjennom foretaket Ekholm Interiør som produserer tremøbler. Dermed var driftsbygninger med stort potensiale viktig ved valg av nytt bosted.

Langs sørsida av elva finnes det et gründernettverk - Route 26 - som satser på tilleggsnæringer til tradisjonell gårdsdrift. Foretakene tilbyr et variert tilbud med gårdsmat og servering, kunst og håndverk, trening og spa, kurs og konferanse, overnatting, og besøksgårder med avl av sjeldne dyrearter. Flere av foretakene tar i bruk tomme driftsbygninger til nye formål. Ekholm Interiør ble offisielt medlem av Route 26 i januar 2015.

Prosjektering

Ved prosjektering av låven er det viktig å legge til rette for behovet for lokaler tilknyttet drift av Ekholm Interiør, samtidig som det tillates endringer i bruk i tiden fremover. Eierne av Solheim gård har et bredt spekter av kompetanse og interesser, og mulighetene for bruk av låven i fremtiden er mange. Låven anses å ha stort potensiale som sosial og kulturell arena.

Mulig ny bruk i fremtiden: mindre selskapslokaler, kurs- og konferansefasiliteter som tillater foredrag og kreative workshops, utstillingslokaler for kunst og håndverk og gårdscafé.

1900

Solheim gård ble bygget rundt år 1895. Gården bestod av et våningshus, et stabbur og en enhetslåve med blant annet fjøs, stall, grisehus, hønsehus, snekkerverksted og høylåve.

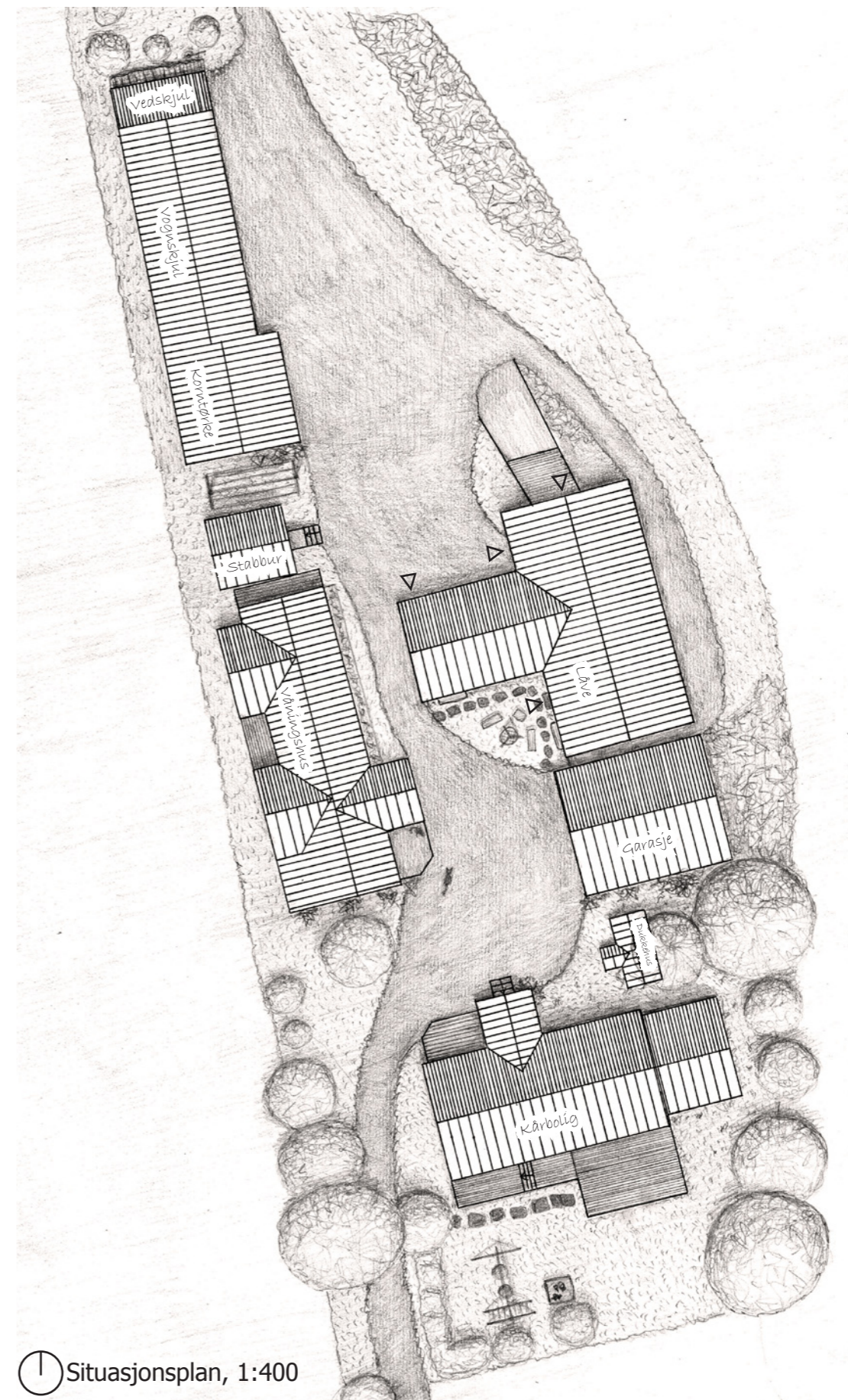
1975

På 1970-tallet ble det satt opp mye ny bygningsmasse; en kårbolig, en korn tørke og fire redskapsbuer for landbruksmaskiner. Deler av låven ble revet for å gi plass til en ny dobbelgarasje.

2015

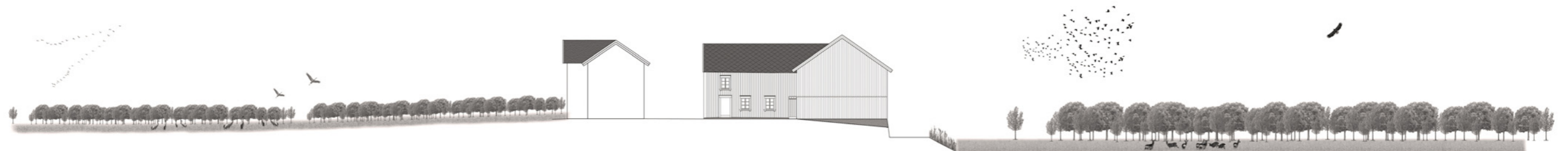
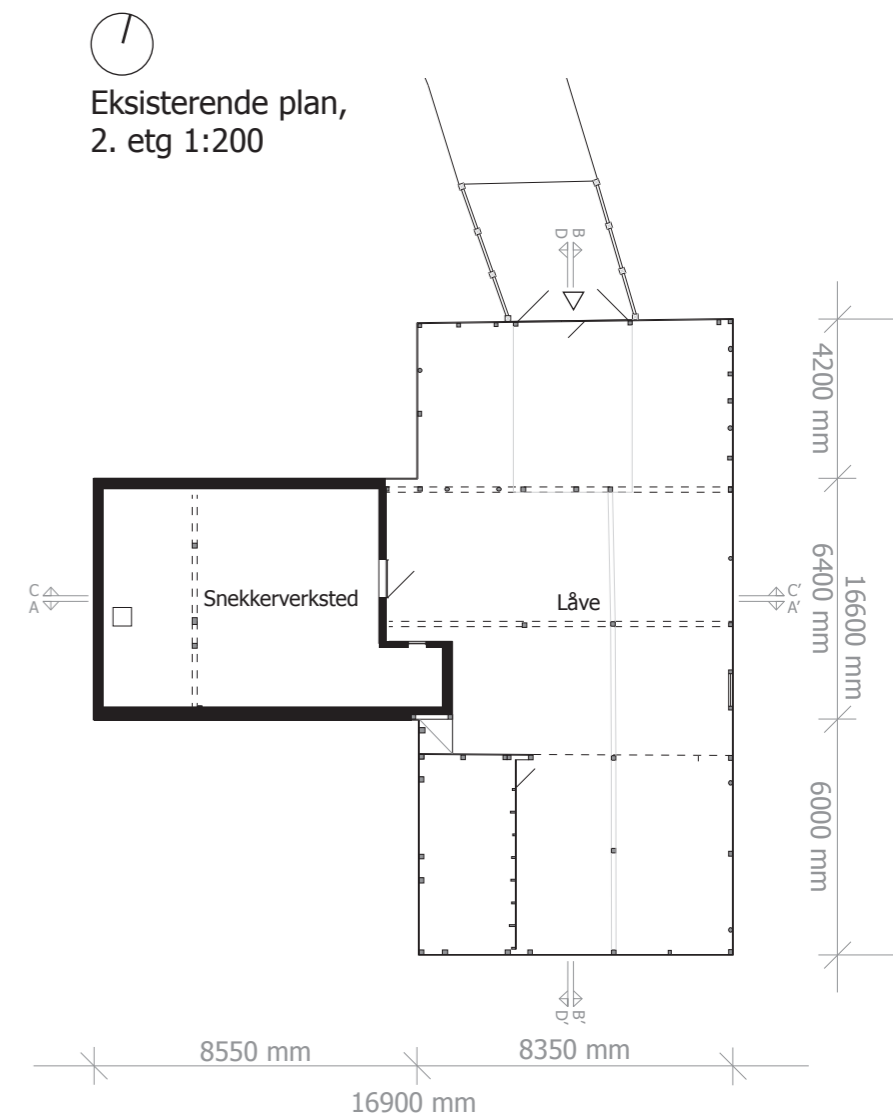
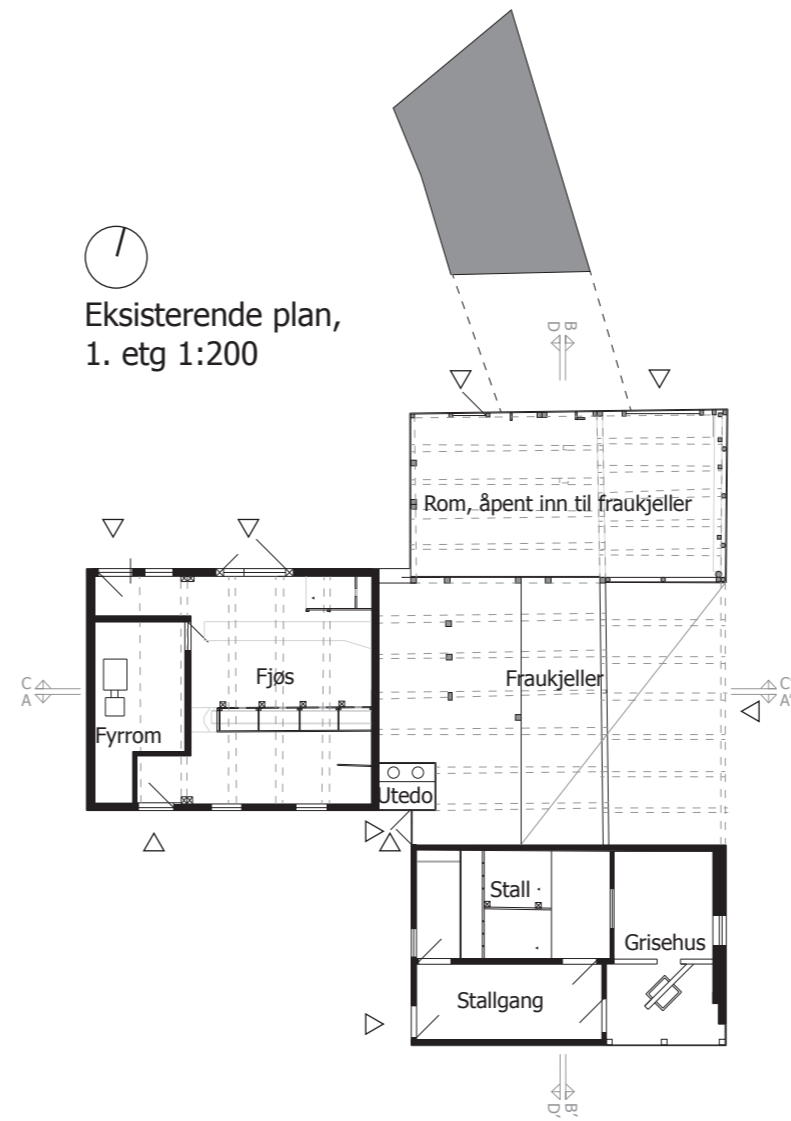
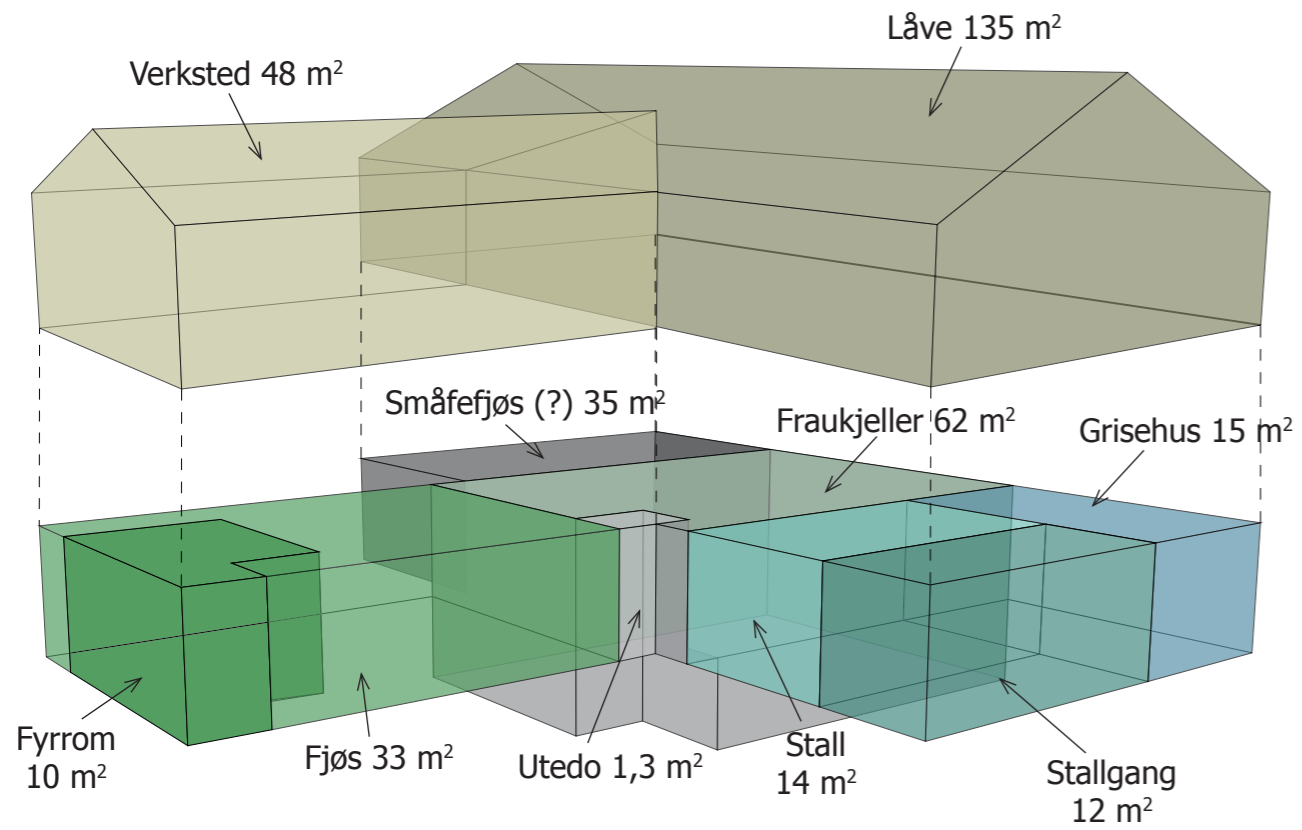
På 1980-tallet ble kårboligen påbygd en større peisestue. Fra 2003-2013 ble det gamle våningshuset oppgradert og bygd ut. Kårboligen ble totalrenovert inn- og utvendig i 2013-14. Stabburet ble pusset opp innvendig og innlagt strøm i 2014. Nå må de andre uthusene oppgraderes - først og fremst låven - for at de skal bestå.

CASE: Solheim gård på Stjørdal

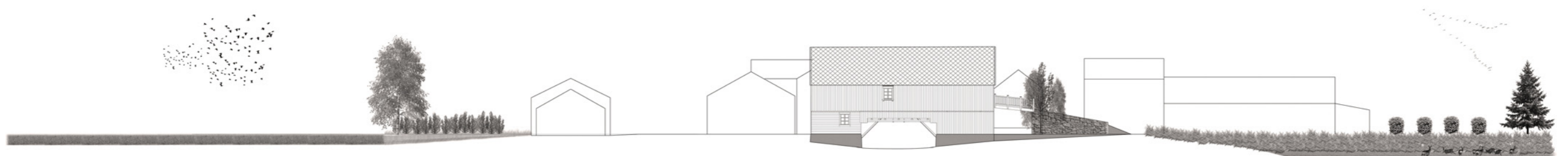

Ⓛ Situasjonsplan, 1:400

CASE: Solheim gård på Stjørdal

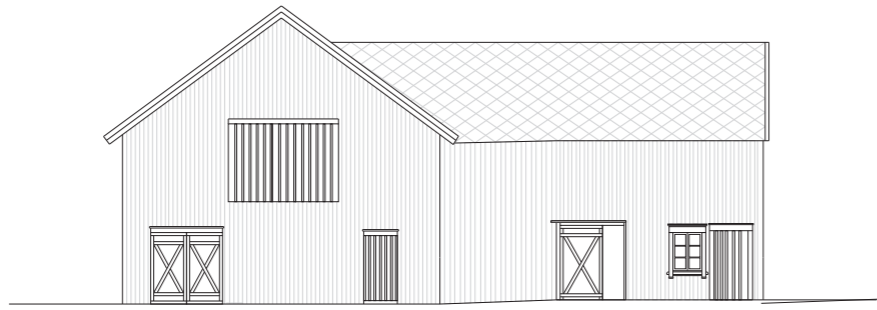

Landskapssnitt sett fra sør, 1:400

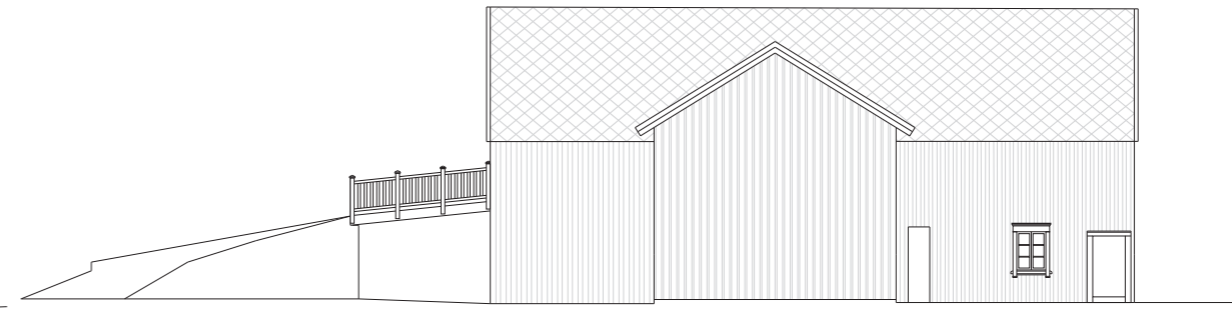

Landskapssnitt sett fra øst, 1:400

CASE: Solheim gård på Stjørdal

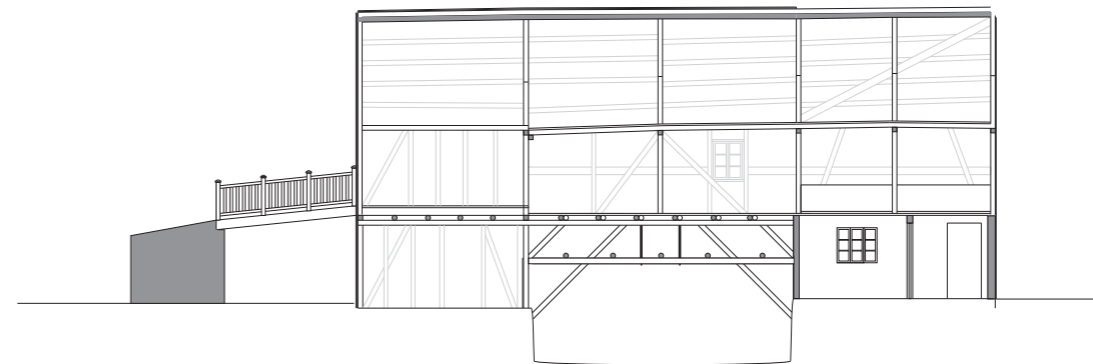
Fasade mot nord - 1:200

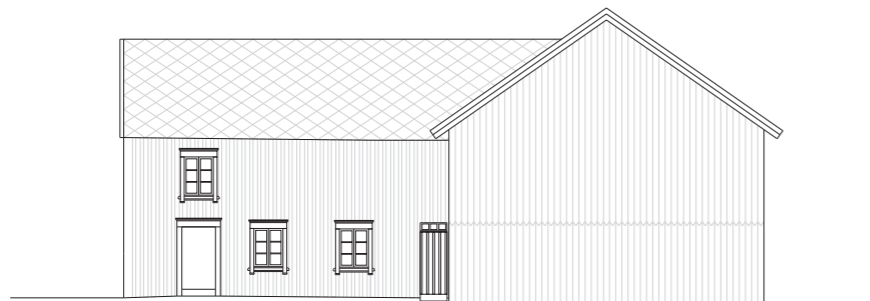
Fasade mot vest - 1:200

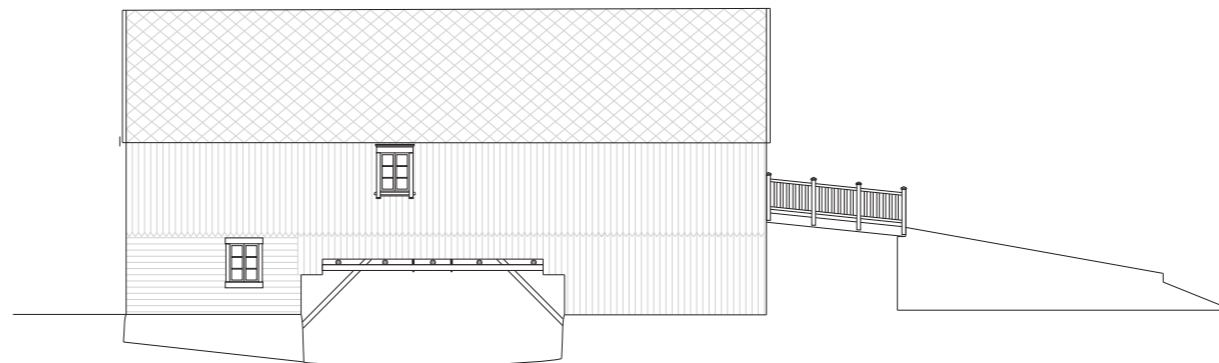
Snitt A-A' - 1:200

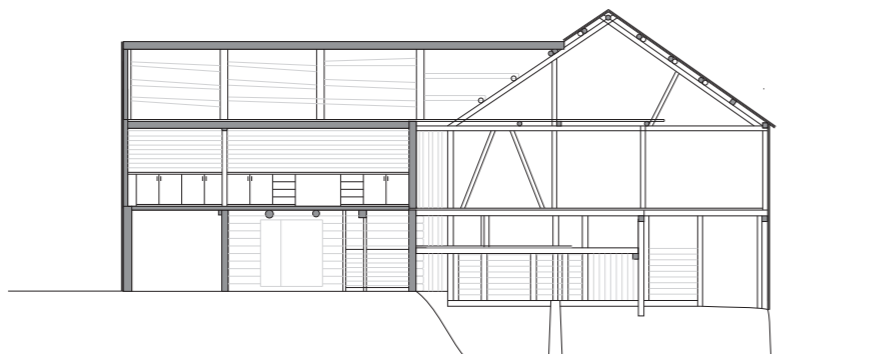
Snitt B-B' - 1:200

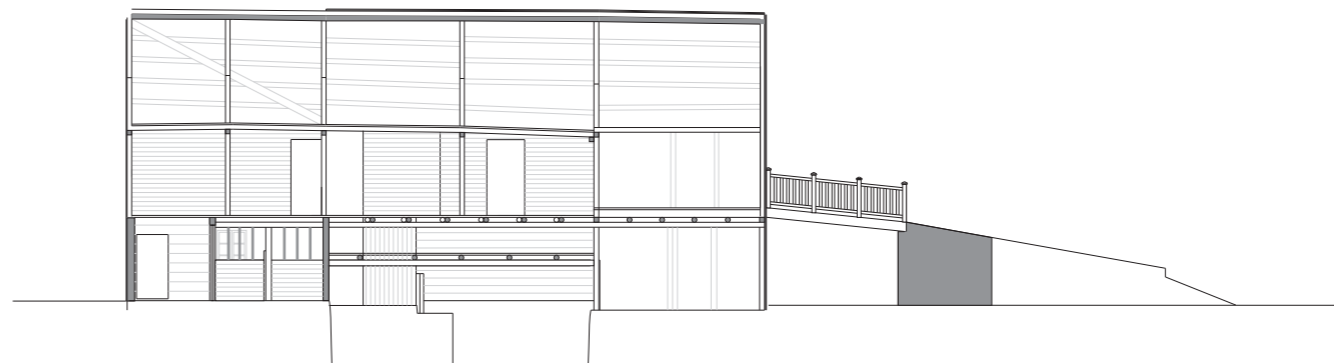
Fasade mot sør - 1:200

Fasade mot øst - 1:200

Snitt C-C' - 1:200

Snitt D-D' - 1:200

Velkommen inn - til landbrukets katedral

Å komme inn på låven kan være som å komme inn i en katedral. Fra det sterke dagslyset utefor tar det noen minutter før øynene venner seg til det dunkle lyset i låverommet. Inne begynner man å skimte omfaget av låverommet, med den karakteristiske saltaksformen og synlig konstruksjon. Det vakre i dens enkelthet, det nesten overveldende i dens størrelse og høyde.

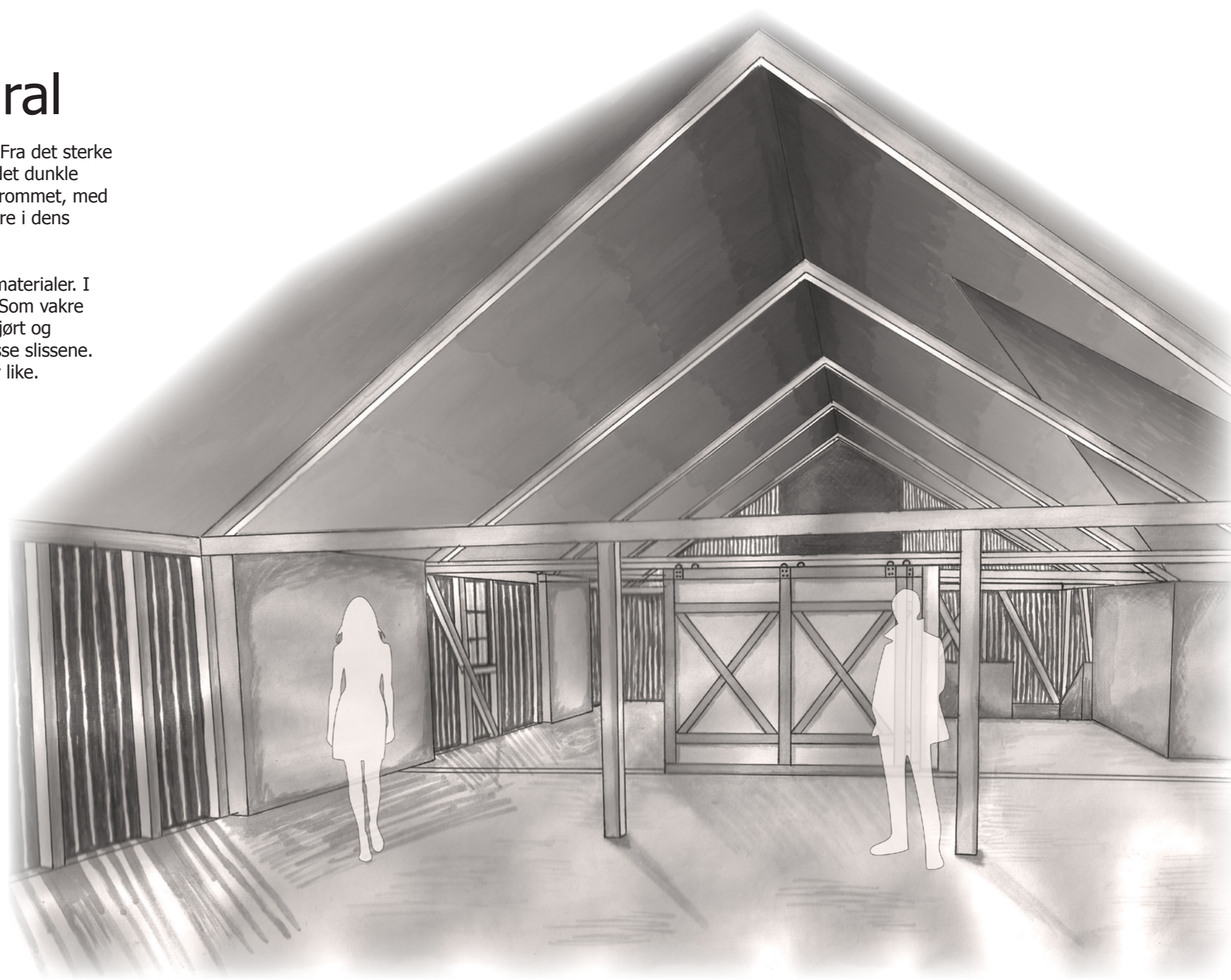
Vi skimter låvens opprinnelige historie gjennom dens autentiske materialer. I tillegg til konstruksjonen, står låvepanelet stedvis blottet for oss. Som vakre kunstverk i glass og ramme. Så rått og ærlig, men samtidig så skjørt og forgjengelig. På solfylte morgener stråler sollyset inn gjennom disse slissene. Dansende striper som kjærtegner gulv og interiør. Ingen dager er like.

Praktiske løsninger

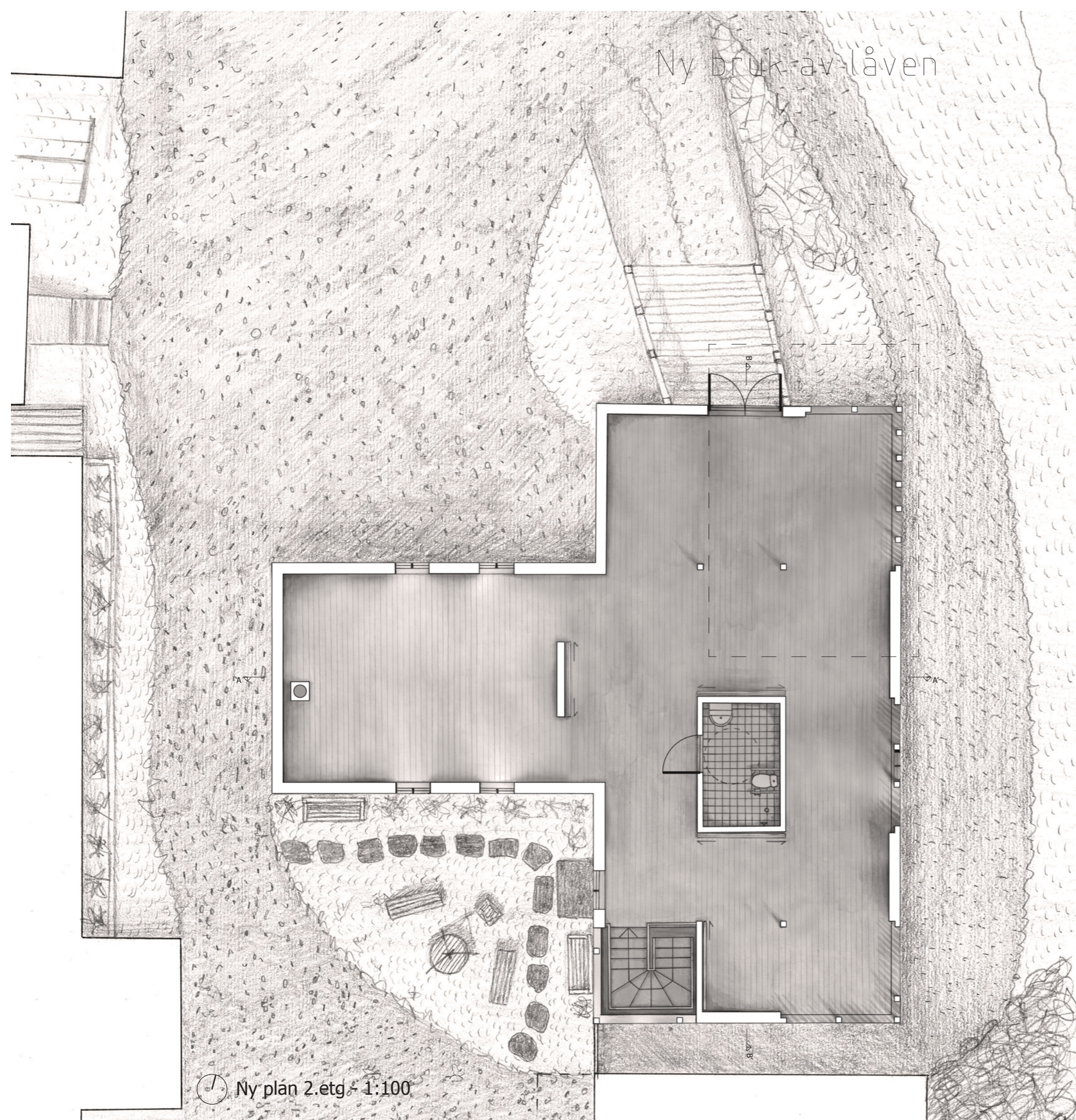
Med et ønske om å bevare eller gjenskape lysinnslippet fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm", velger jeg å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dette kler inn noe av konstruksjonen, men det meste av konstruksjonen vil fortsatt være synlig. Fasaden bevares mer eller mindre slik den fremstår i dag.

Jeg oppretter en toalettboks som går gjennom både 1. og 2. etasje. Denne fungerer som romdelende element i 2. etasje, slik at det naturlig oppstår to soner. Boksen står som et fritt element, og forstyrrer ikke del helhetlige romlige opplevelsen på låven. Plassering og størrelse på boksen baserer seg på låvens eksisterende grid med søyler og dragere.

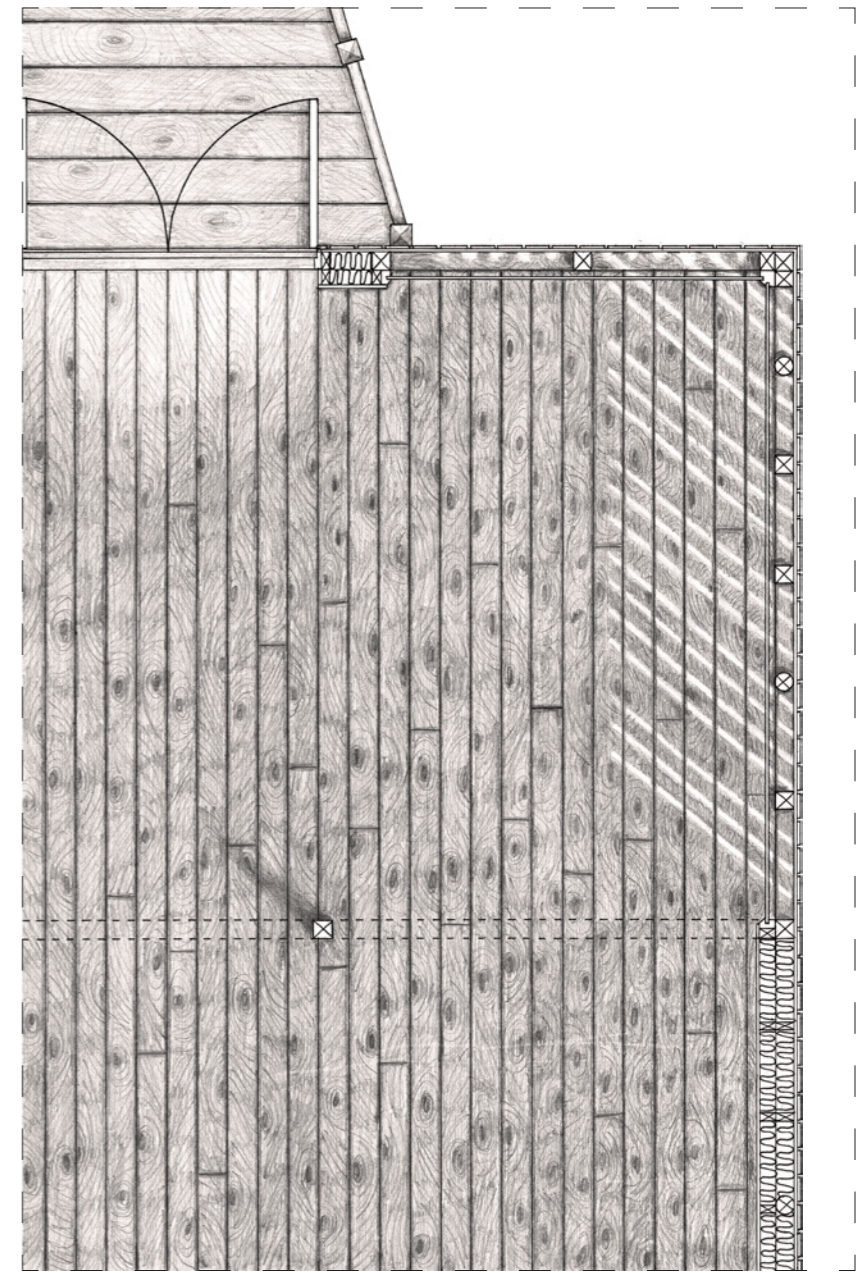
Etablering av skyvevegger i 2. etasje, gir låverommet en fleksibilitet med mulighet til å avdele til inntil tre separate rom, alle med adgang til toalett og utgang enten via låvebrua eller trapp. Dermed har låven fått en fleksibilitet til å tilpasse seg ulike bruk gjennom dagen og året.

Ny bruk av låven

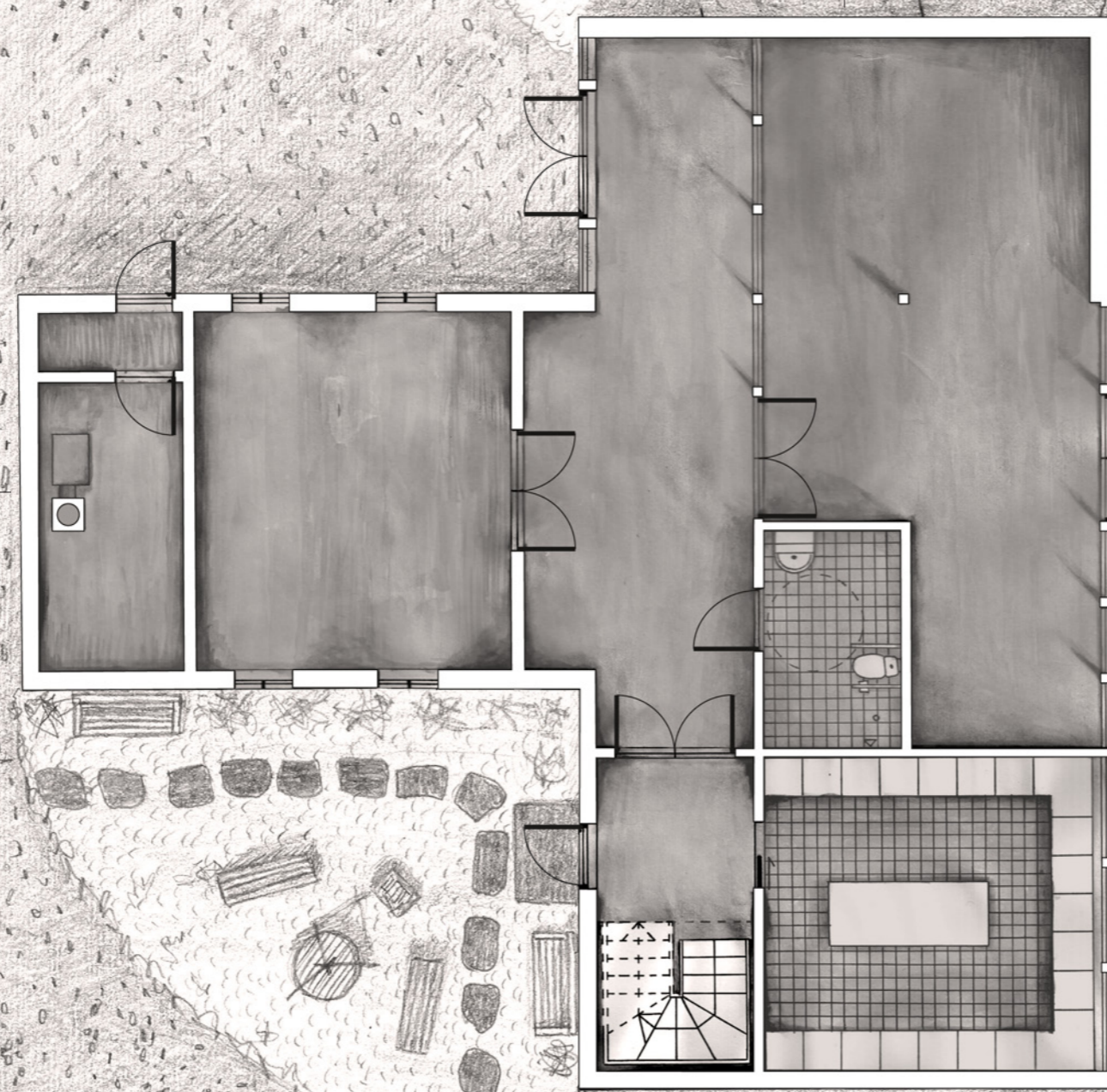

Ny plan 2.etg - 1:100

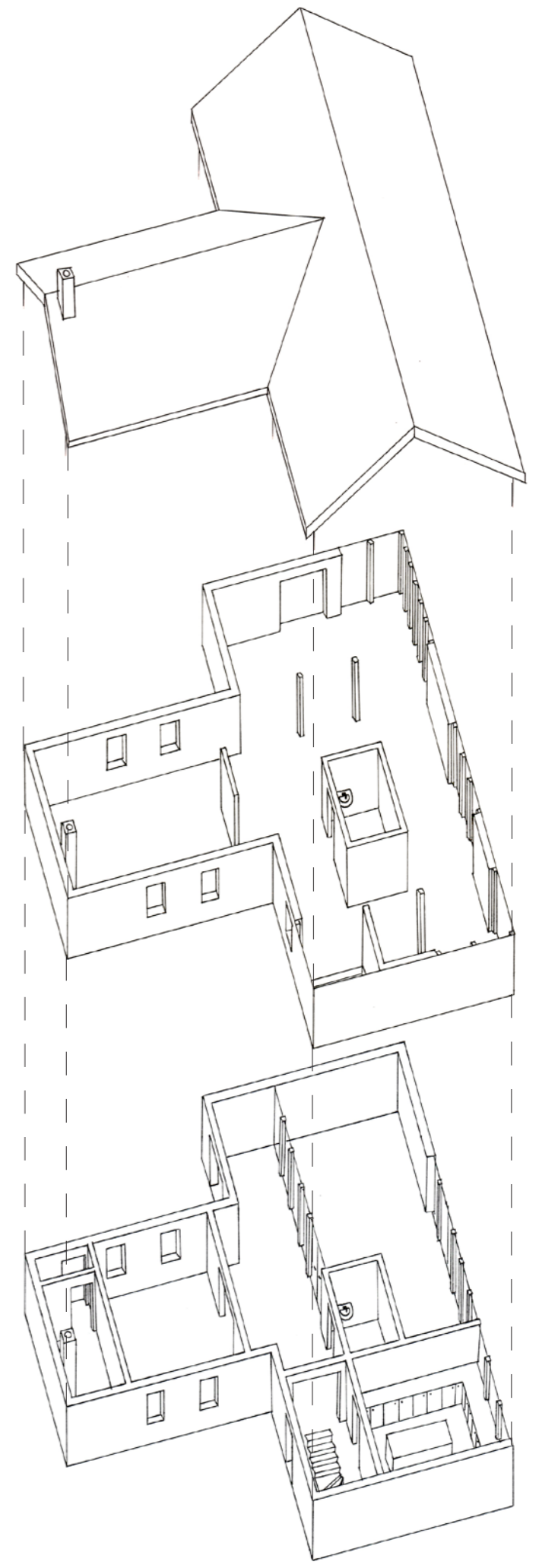

Planutsnitt 2.etasje, 1:50

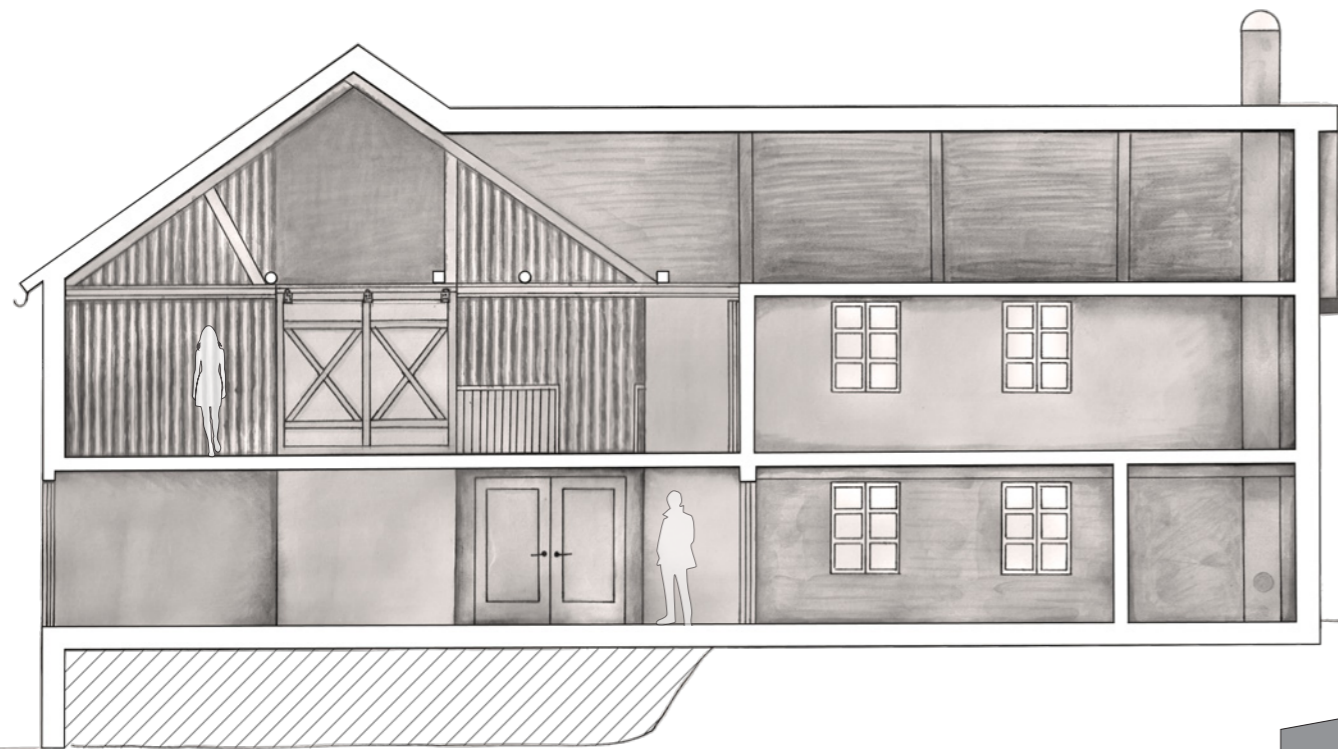
Ny bruk av läven

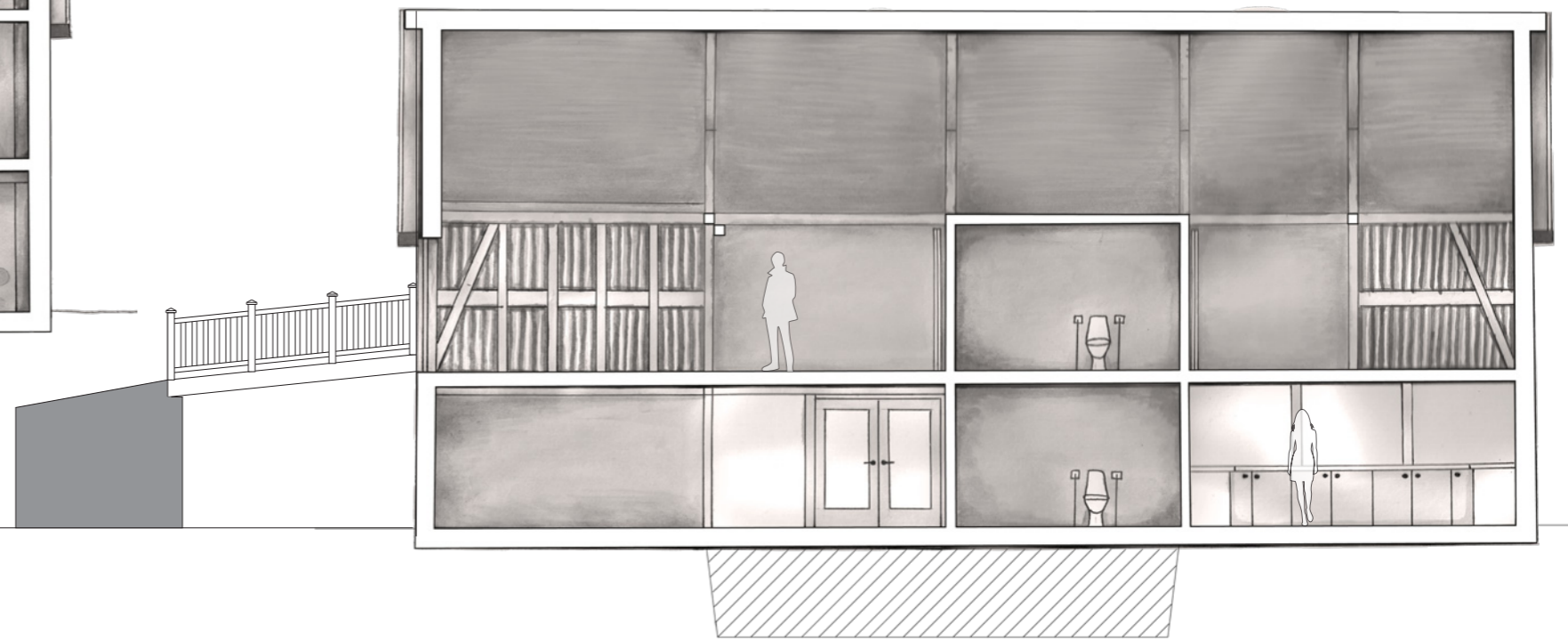
Ny plan 1.etg 1:100

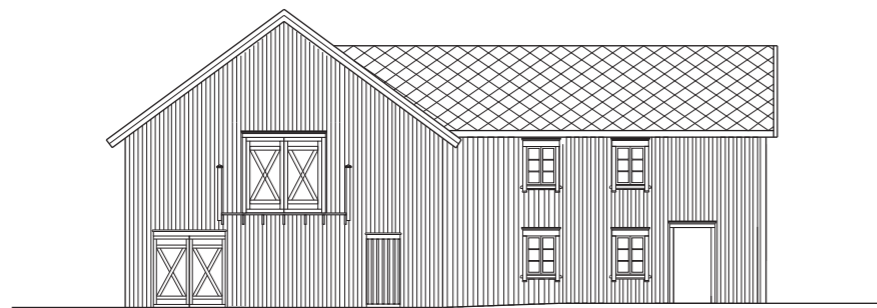
Ny bruk av låven

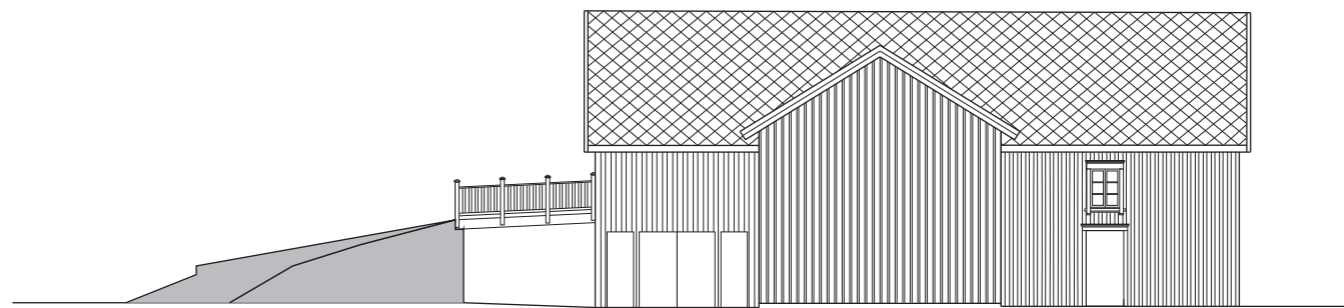
Nytt snitt A-A' 1:100

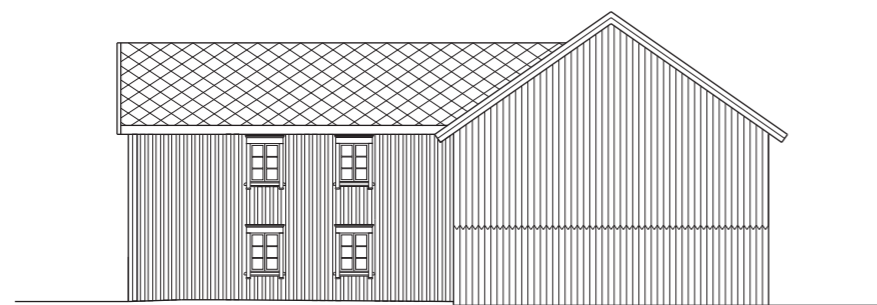
Nytt snitt C-C' 1:100

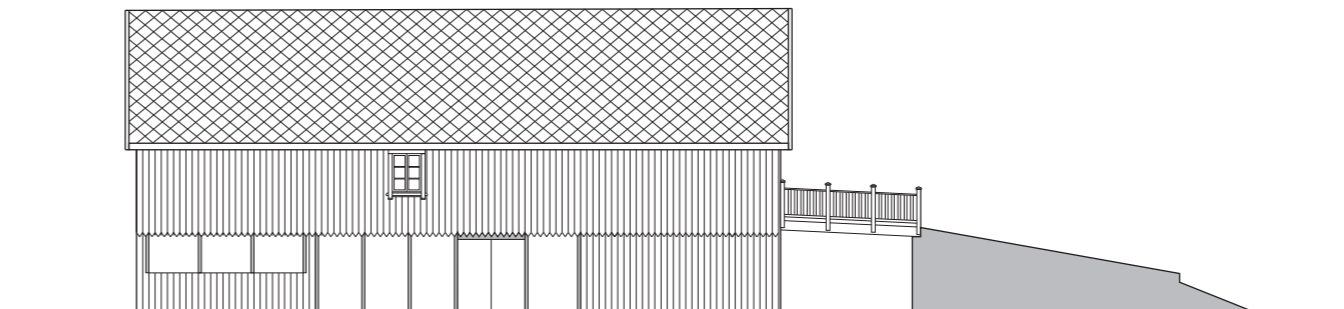
Ny fasade mot nord 1:200

Ny fasade mot vest 1:200

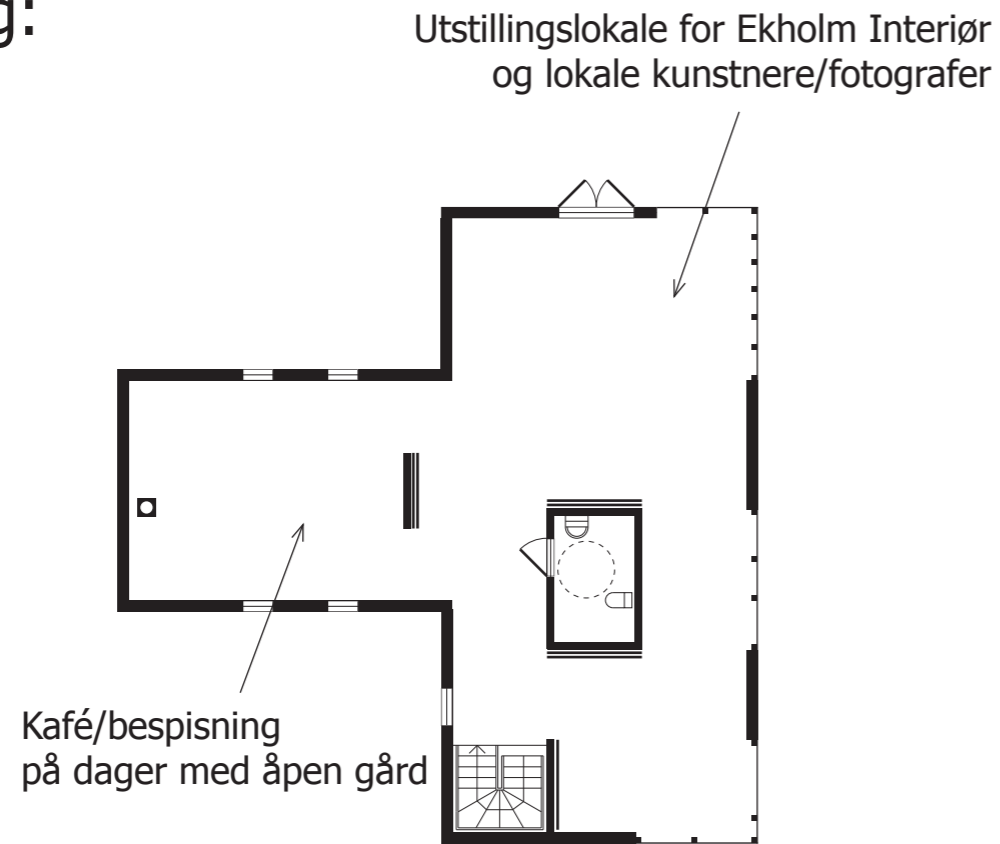
Ny fasade mot sør 1:200

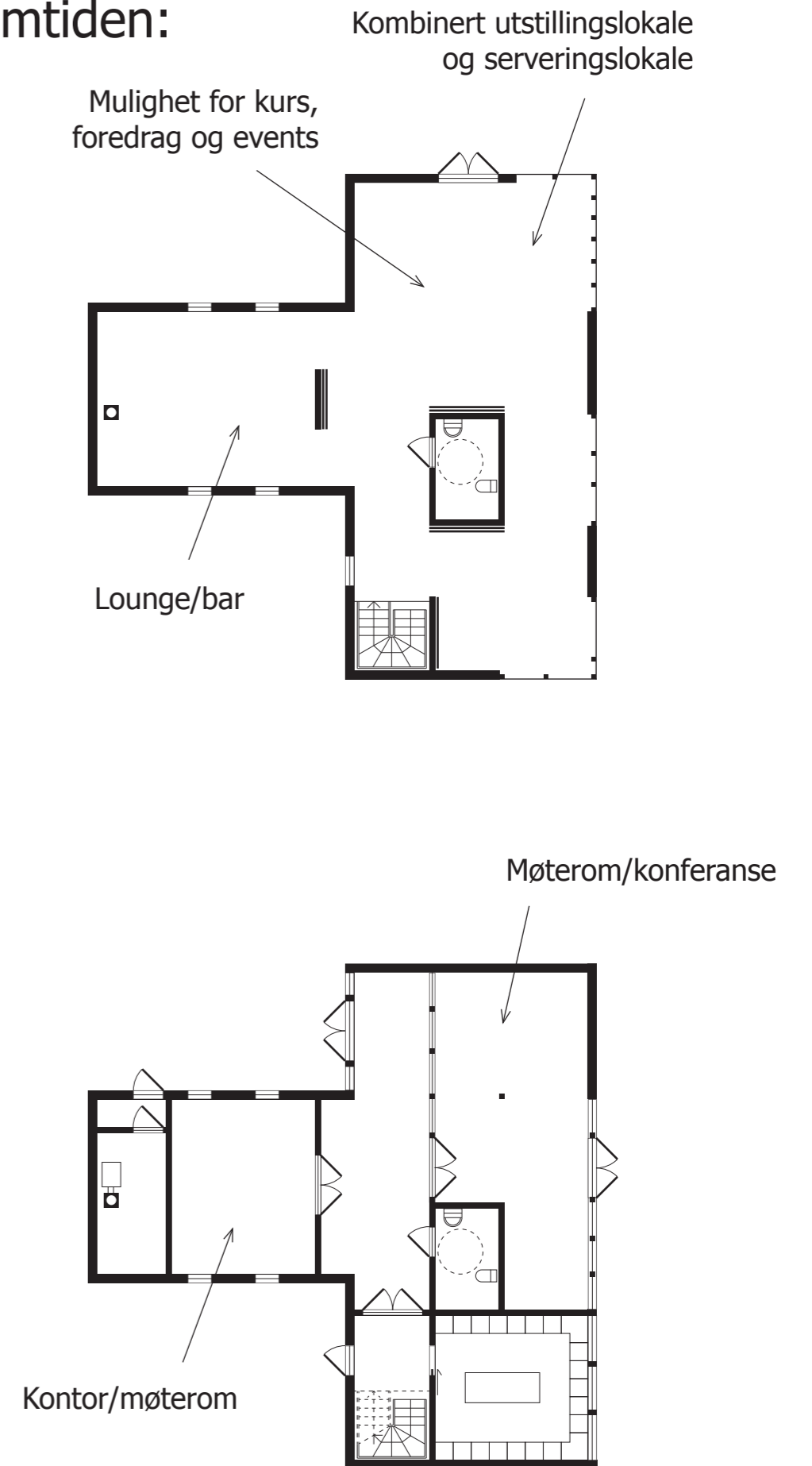
Ny fasade mot øst 1:200

Ny bruk av låven

Bruk i dag:

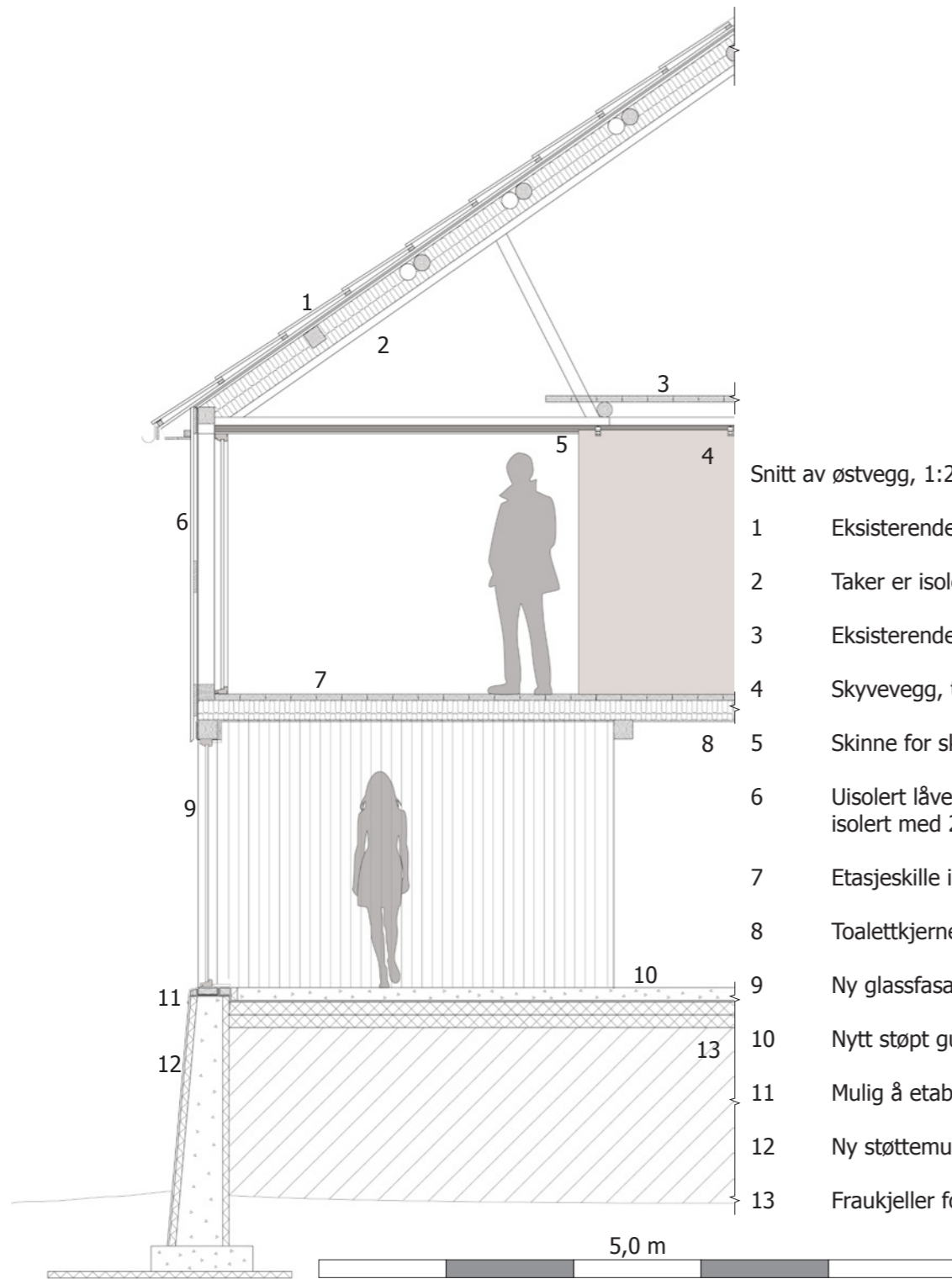
Mulig bruk i fremtiden:

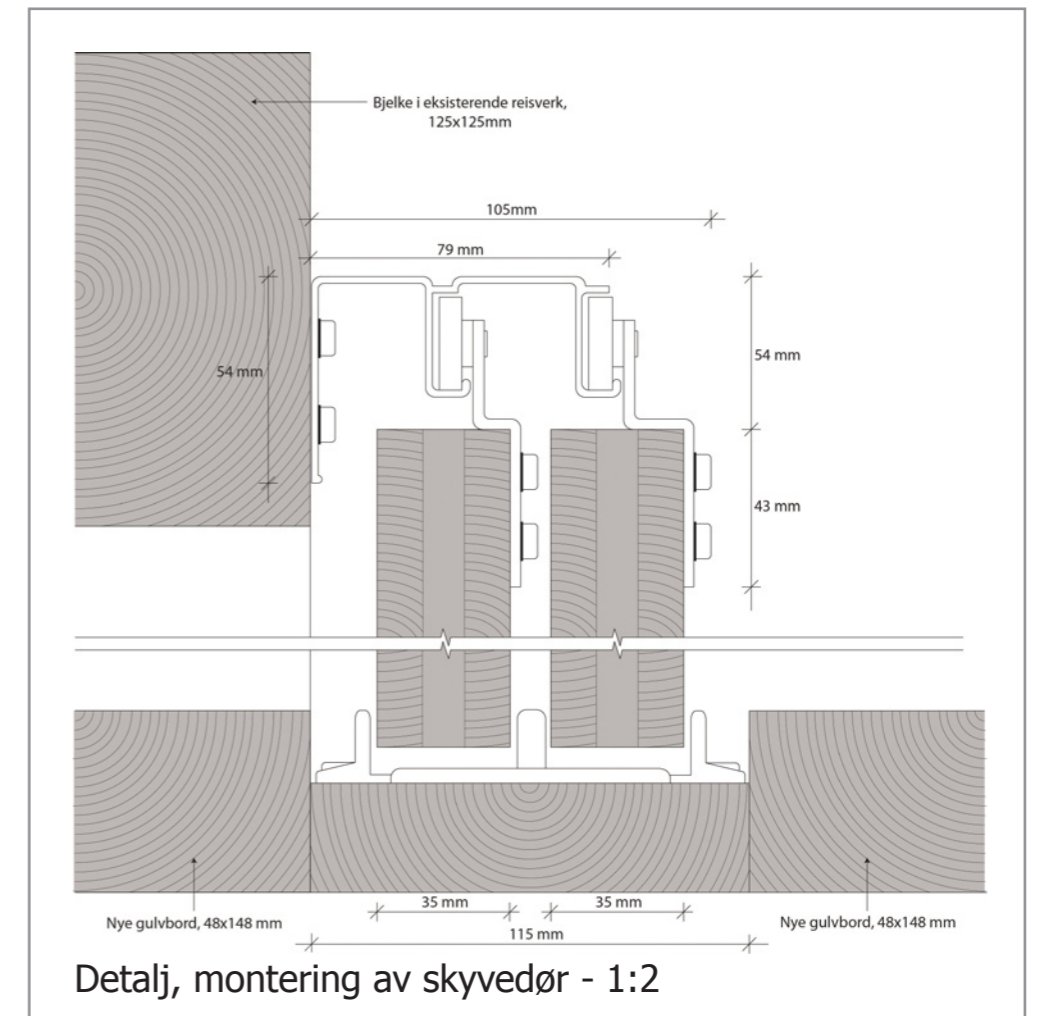
Ny bruk av låven

Ny bruk av låven

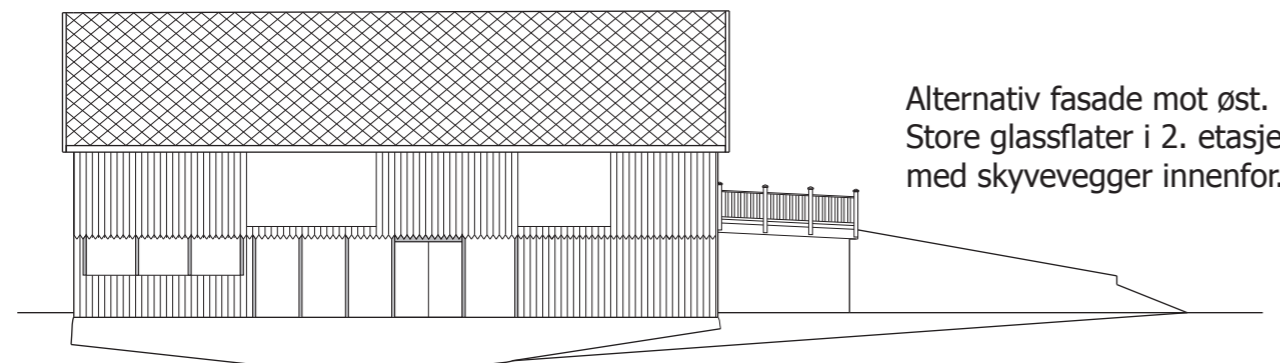
- 1 Eksisterende skifertak
- 2 Taker er isolert på innsiden med 20 cm mineralull
- 3 Eksisterende høyloft
- 4 Skyvevegg, toalettkerne bak
- 5 Skinne for skyvevegger
- 6 Uisolert låvepanel med glass på innsiden, ellers er veggen isolert med 20 cm mineralull
- 7 Etasjeskille isolert på undersiden, nye gulvbord
- 8 Toalettkerne
- 9 Ny glassfasade
- 10 Nytt støpt gulv over gammel fraukjeller
- 11 Mulig å etablere utgang til veranda eller hevet bakkenivå
- 12 Ny støttemur/grunnmur i støpt betong
- 13 Fraukjeller forslått fylt igjen

Ny bruk av låven

Alternativ løsning yttervegg i 2. etasje:

Ved å videreføre konseptet med skyvevegger til også å gjelde ytterveggene, kan man etablere store vindusflater mot øst som kan dekket med skyvedørene. Dersom man ønsker en mørk og mer lukket stemning har man skyvedørene for vindusflatene slik at lyset fra låvepanelet spiller hovedrollen, a. Dersom lokalene skal benyttes til aktiviteter som krever mer dagslys, kan man åpne opp, b.

Alternativ fasade mot øst.
Store glassflater i 2. etasje
med skyvevegger innenfor.

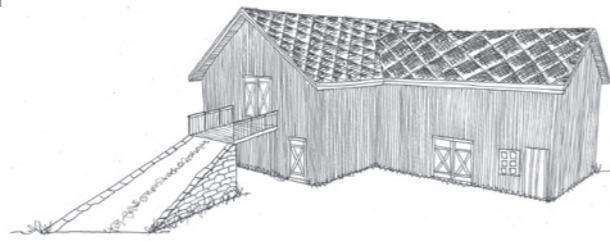
Modellfoto av løsning med synlig låvepanel (med glass/vindu på innsiden) kombinert med tette vegger.

Ny bruk av den røde låven

Den røde låven - enhetslåven - har vært en viktig del av bygdlandskapet siden 1850-tallet. I dag har låven løst fra denne funksjonen, og den passer ikke lenger inn i det moderne landskapet. Mange bygninger står tomme og til forfall. For å unngå at vi ikke mister denne delen av vår felles kulturarv, må bygningen igjen tas i bruk.

Masteroppgave i arkitektur, våren 2015
Siri Solheim Ekholm
Veileder: Bjørn Otto Braaten

Transformasjon av en låve handler både om tekniske løsninger, og det å møtekomme nye behov. På det generelle plan definerer jeg låvens eksisterende kvaliteter og studerer hvordan man kan bevare og fremheve disse. Det som kommer frem fra disse generelle studiene vil anvendes under prosjektering av låven på Solheim gård i Stjørdal. Det er viktig at transformasjonen av en enhetslåve også har et bærekraftsperspektiv, som tillater brukendring over tid.

Det finnes ca 500 000 driftsbygninger i Norge
Enhetslåven er den mest vanlige bygningstypen. Statens landbruksforvaltning karta i 2013 husene på landbrukssektoren i noen kommuner. Her kom det frem at 1 av 4 bygninger står ubrukte

Driftsbygninger over tid

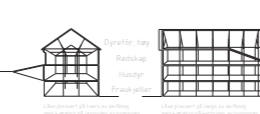
Før 1850
Spålekonstruksjonsdriftbruk
Alltid drift
Mange mindre utrum med hver sin spesialiserte bruk

1850-1950
Håndledningsdrift
Behov for å samle alle tre og redskaper under ett tak, etablerte en fast stamme, fleksible rom for varmt bruk over tid og gjennom året

1950-
Spesialisering og mer ensidig drift
Ny redning i 1930; enveiskubert utseende som fram
Rehabilitering rask bygging av nye faser i billige materialer. Lite holdbare og lite fleksible bygginger til ny bruk.

Enhetslåvens organisering og plassering i terrenget

Enhetslåven samlet alle utbruksaktiviteter som før var separate bygginger. Den ble bygget ut fra jordens bakke og de lokale tilgjengelige ressursene. Dette gjør at det finnes store variasjoner i låvens størrelse og regionale variasjoner i utseende og innretning.

Tilstand i dag:

Kategori 1 - Stun
Kan ikke settes i stand i en slik låve, for mye rot og for dårlig kvalitet.

Kategori 2 - Fullestgjort
Krever omfattende vedlikehold for å benytte.

Kategori 3 - I god stand
Behov for lettere vedlikehold for å benytte.

Kategori 4 - Rehabilitering
Bygningen fungerer til ny bruk, men endringer er ikke gjort på grunnlag av bygningens kvalitet.

Kategori 5 - Rehabilitering
Bygningen fungerer til ny bruk, og endringer som er gjort sikrer ikke bygningens kvalitet.

Den røde låven er viktig som:

Enhetslåven spiller en viktig rolle på tunet, og utgjør som oftest en del av den visuelle identiteten til gården. Den røde låven fortjener sin plass i det opplyste kulturlandskapet som kan erobre kulturelle opplevelser av gode materialer i tillegg til historien og de som har bodd på gården. Kulturlandskapet er ikke lenger kun en arena for arbeid og produksjon, men også for fritidsaktiviteter og rekreasjon.

GENERELLE KVALITETER OG UTFORDRINGER - studier av endringer

LYSINSLIPP FRA LÅVEPANELET - kan vinduspåring gir samme effekt?

Smale lysinslipp (20 cm)
Smale korringer (20 cm) + glass i midten
Bredere lysinslipp (60 cm)
Flere smale lysinslipp (40 cm)
Smale lysinslipp, større korringer med midten av vegg

Resultat av studie: Vinduspåring gir riktig effekt, men lett vegg mistet på bygningen er fremmer for å få en sammenhengende glassfasade. Smale vinduer har store begrensninger i uttrykk og lysinslipp.

LÅVENS ROMLIGHET - og tilrettelegging til ny bruk

Å komme inn i et låven, er nesten så å komme inn i en kirke. Så lenge som på rommet og høyden under taket, samt vertikallinjen i låvepanelet og i låvepanelet i tillegg til sakalt over seg. Det er et ønske å beholde denne vertikallinjen, samtidig som man vil endre rommets utseende.

Jeg har vært i set på hvordan man kan putte inn belegg med forskjellige funksjoner som også kan være med på å dele opp areal og definn rom.

SYNLIG KONSTRUKSJON - hvordan løser vi et spørsmål om isolasjon når konstruksjonen skal være synlig i rommet?

Den synlige konstruksjonen i låvebygningen er et stort estetisk pluss. Isolering på utsiden har et estetisk forfall, da det bryter med konstruksjonen og gjør at man mister synligheten. Utsiden vil isolasjon på utsiden av den eksisterende veggen er et nytt alternativ. Oppnådd isolasjon, ved å bruke isolering i mellomrommene mellom de gamle konstruksjonene.

LÅVENS FLEKSIBILITET

Enhetslåven har opprinnelig bygget for å møte varierende behov på gården av jordbruksproduksjon, og mindre bruk gjennom året eller over tid. Et bærekraftig alternativ er det ønsket at låven fortsatt kan være tilgjengelig til annet bruk i fremtiden. Samtidig vil en mer fleksibel løsning også gi flere muligheter for hvordan man kan bruke låven i dagens bruk. Innføring av skyvevegger kan være en mulig løsning for å oppnå fleksibilitet i den eksisterende låven. Utsiden vil isolasjon på utsiden av den eksisterende veggen er et nytt alternativ. Oppnådd isolasjon, ved å bruke isolering i mellomrommene mellom de gamle konstruksjonene.

FASADE

Låven er karakteristisk i som form, enten det er en enetåverslåve, i formen, i formen eller i formen. Derfor er det viktig å beholde den karakteristiske fasaden, slik at låven er et nytt formgitt, som er autentisk i forhold til sin opprinnelse, og samtidig understreker seg låvens arkitektur. Fasaden kan mer stabilisere bygningen og vertikal kommunikasjon i glassbelegg som lages inn mot den opprinnelige fasaden.

Fasadematerialer og detaljering

Endring av materialer i fasaden vil påvirke det totale uttrykk til låven. Bygningen karakteristisk og historiske verdier vil reduseres. Materialene som brukes i fasaden, vil også redusere historisk verdi for eksempel å bytte solfarger med moderne materialer. Ved utbedring av en låve, bør man derfor være oppmerksom på de historiske verdiene, og supplere med tilsvarende nye bygningstyper, bygningselementer, og oppnådd et godt resultat.

LÅVEPANEL MED GLASS PÅ INNSIDEN

Låvepanel med glass på innsiden med ønske om å bevare eller genskape lysinslipp fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm". Ved å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningingen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.

CASE: SOLHEIM GÅRD

Solheim gård ble bygget rundt 1890. Gården bestod av et skogbruk, et andebu og en enhetslåve med blant annet fjell, stall, gjedde, hestehus, melkebeholdere og høylo.

På 1970-tallet var det satt opp nytt med bygningstyper som i tillegg, en korttårn, en kro, og fire rekkebygninger for landbruksaktiviteter. Etter at låven ble revet for å gi plass til en ny utbyggingsfase.

Et ønske om å bevare eller genskape lysinslipp fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm". Ved å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningingen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.

1900
Solheim gård ble bygget rundt 1890. Gården bestod av et skogbruk, et andebu og en enhetslåve med blant annet fjell, stall, gjedde, hestehus, melkebeholdere og høylo.

1975
På 1970-tallet var det satt opp nytt med bygningstyper som i tillegg, en korttårn, en kro, og fire rekkebygninger for landbruksaktiviteter. Etter at låven ble revet for å gi plass til en ny utbyggingsfase.

2015
Et ønske om å bevare eller genskape lysinslipp fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm". Ved å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningingen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.

Nye eiere, ny bruk

Dagens eiere kjøpte gården i 2013, og har ingen tidligere erfaringer til gården eller området. Eiere ønsket å bytte fra jordbruks- og stross til utleie til et utvalg av nye brukere. Et ønske om å bevare eller genskape lysinslipp fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm". Ved å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningingen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.

Prosjektering

Ved prosjektering av låven er det viktig å legge til rette for behovet for ulike typer drift og bruk av låven, samtidig som det sikrer endringer i bruk i tiden fremover. Et ønske om å bevare eller genskape lysinslipp fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm". Ved å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningingen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.

Fasade mot nord - 1:200
Fasade mot vest - 1:200
Fasade mot sør - 1:200
Fasade mot øst - 1:200

Landskapssett

Landskapssett sett fra sør, 1:200
Landskapssett sett fra øst, 1:200

NY BRUK AV LÅVEN

Velkommen inn - til landbrukskatedralen. Å komme inn på låven kan være som å komme inn i en katedral. Fra det sterke dugglyst utfor tar det noen minutter for øynene venner seg til det gamle lyset i låven. Låven bygger man å skape uttrykk av låven, med sin karakteristiske arkitektur og synlig konstruksjon. Det vil være i den enkelte, det nesten overveldende i dens størrelse og høyde.

Jeg opplever en kvalitetssjokk som gir gjennom både 1. og 2. etasje. Denne langene som rommer elementet i 2. etasje, slik at det naturlig oppstår to soner. Et ønske om å bevare eller genskape lysinslipp fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm". Ved å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningingen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.

Et ønske om å bevare eller genskape lysinslipp fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm". Ved å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningingen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.

Et ønske om å bevare eller genskape lysinslipp fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm". Ved å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningingen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.

Et ønske om å bevare eller genskape lysinslipp fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm". Ved å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningingen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.

Et ønske om å bevare eller genskape lysinslipp fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm". Ved å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningingen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.

Et ønske om å bevare eller genskape lysinslipp fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm". Ved å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningingen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.

Et ønske om å bevare eller genskape lysinslipp fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm". Ved å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningingen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.

Alternativ løsning yttervegg i 2. etasje:

Ved å videreføre konstruksjonen med skyvevegger på også å gjelde ytterveggen, kan man etablere store utvalgte rom som kan dekke med skyvevegger. Derfor er det viktig å være oppmerksom på de historiske verdiene, og supplere med tilsvarende nye bygningstyper, bygningselementer, og oppnådd et godt resultat.

Et ønske om å bevare eller genskape lysinslipp fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm". Ved å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningingen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.

Et ønske om å bevare eller genskape lysinslipp fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm". Ved å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningingen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.

Et ønske om å bevare eller genskape lysinslipp fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm". Ved å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningingen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.

Et ønske om å bevare eller genskape lysinslipp fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm". Ved å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningingen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.

Et ønske om å bevare eller genskape lysinslipp fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm". Ved å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningingen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.

Et ønske om å bevare eller genskape lysinslipp fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm". Ved å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningingen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.

Et ønske om å bevare eller genskape lysinslipp fra låvepanelet, samtidig som bygningen blir isolert og "gjort varm". Ved å montere glass (vinduer) på innsiden av kledningingen i utvalgte deler av ytterveggen. Isolasjon skjer på innsiden av vegger og tak. Dermed bevares fasaden slik den fremstår i dag.